

Mededeelingen van Huishoudelijken aard.

I. Verslag over den toestand der Vereeniging.

a. Ledental.

Op 30 September 1924 bedroeg:	
het aantal leden hier te lande	1073
„ „ „ in Ned. Indië	559
Totaal	<u>1632</u>
Van 1 October 1924 tot 30 September 1925 bijgekomen	174
Te zamen	1806
Van 1 October 1924 tot 30 September 1925 afgegaan .	181
Zoodat het aantal leden op 30 September 1925 bedroeg	<u>1625</u>
Waarvan hier te lande	1167
en in Ned. Indië	<u>458</u>
Op 1 October 1925 bedroeg dit aantal voor den aanvang van het nieuwe werkjaar 1925/26 door op dien datum bijgekomen nieuwe leden:	
voor Nederland	1213
en voor Ned. Indië	488
Totaal	<u>1701</u>

b. Geldmiddelen.

Op 1 October 1924 Saldo in kas bij den Penningmeester	f 1.155.11
Bovendien:	
Saldo in kas bij den Hoofdcorr. in Ned.-Indië op het einde van het werkjaar 1922/23	f 5.35
Zoomede nog de geheele contributie der leden over 1923/24 in Ned.-Indië en van 95 leden in Nederland.	
Aan advertenties	f 490.—
Nog te betalen aan uitgevers „	2724.01
De ontvangsten in 1924/25 bedroegen	f 13.600.47
Totaal	<u>f 14.755.58</u>
De uitgaven over hetzelfde tijdvak hebben bedragen	f 13.850.91
Blijft in kas op 30 Sept. 1925	<u>f 904.67</u>
Bovendien:	
Te goed: saldo in kas bij den Hoofd-correspondent in Ned.-Indië	f 52.02 ⁵
zoomede nog de contributie van 11 leden in Ned.-Indie en van 90 leden in Nederland over het werkjaar 1924/25.	

II. Rekening en verantwoording van het Bestuur over zijn geldelijk beheer.

In de Commissie tot het nazien van de Rekening en Verantwoording van den Secretaris-Penningmeester hebben zitting gehad de heeren Jhr. J. TH. ALTING VON GEUSAU, kapitein van den Generalen Staf, J. G. K. KEMMERLING, kapitein der infanterie N. I. L. en J. J. HENS, res. eerste luitenant der Grenadiers.

Zij hebben, blijkens hun schrijven d.d. 27 October 1925, de rekening en verantwoording van den Secretaris-Penningmeester nagezien en accoord bevonden, en brengen den Secretaris-Penningmeester hulde voor zijn keurig en nauwgezet beheer.

III. Opgave nieuwe leden.

's-Gravenhage: W. Linneman, 1e Lt. Inf. N. I. L., J. B. de Jongh, Kapit.-Intendant, H. A. Reemer, 1e Lt. Inf. N. I. L., L. N. W. Voegesang, 1e Lt. Inf. N. I. L., F. F. Milius, 1e Lt. Inf. N. I. L., W. van den Donker, Lt. ter zee 1e kl., J. E. Meijer Ranneft, Lt. ter zee 1e kl., H. F. J. M. A. von Freitag Drabbe, Kap. der Mariniers, Comité tot waarschuwing tegen éézijdige ontwapening, J. C. Wagner, Lt. Kol. Cdt. Reg. Jagers, G. A. van Hulstijn, Kap. Art., P. M. H. Tielens, 1e Lt. Huzaren, E. Tissot, res. 1e Lt. Art., J. J. Six Dijkstra, 1e Lt. Inf. n.a. Amersfoort: C. C. Pels Rijcken, Kap. Veld. Art. Arnhem: J. M. A. L. Brandt, 1e Lt. 19 R. I. Assen: H. J. Koning, 2e Lt. 9 R. I. Dordrecht: C. A. Hartmans, Kap. der Pontonniers. Ede: D. M. Lucardie, Kap. Veld-Art. Haarlem: Willem Dijserinck, res. Kap. Sp.d. Kampen: G. J. van Buuren, 2e Lt. Inf., C. G. P. Rijser, 2e Lt. Inf. Naarden: H. van der Vloodt, 2e Lt. Art. Rotterdam: J. Oele, Lt. Kol. der Mariniers. Veenendaal: Mr. J. J. P. C. van Kuijk, res. Lt. Sp.d. Gen. Staf.

IV. Correspondenten.

Zijn met ingang van 1 October 1925 opgetreden als correspondenten der Vereeniging:

Te Amersfoort: 1e Lt. der Inf. J. F. B. Weber. Kampen: Kap. der Inf. E. P. H. Haan. den Helder: 1e Lt. der Mariniers, W. A. J. Roelofsen. Breda: (Kon. Mil. Academie en bij de bereden wapens) H. C. G. Baron van Lawick, Ritmeester der Huzaren.

Terwijl zijn afgetreden als correspondenten der Vereeniging:

Te Haarlem: Ritmeester der Huzaren W. J. Jelts; te Utrecht: 1e Lt. der Genie P. L. van Boven; te Breda; (K. M. A.) Kap. der Inf. F. D. M. H. v. Aelst; te Amersfoort: Kap. der Inf. E. P. H. Haan. Aan welke heeren den dank der Vereeniging is gebracht voor het door hen verrichtte werk.

Bijeenkomst van 20 November 1925 te 's-Gravenhage.

VOORZITTER: Generaal-Majoor b. d. J. L. TEN BOSCH.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open deze bijeenkomst en heet U allen welkom, inzonderheid den Minister van Oorlog, wiens aanwezigheid ten zeerste op prijs wordt gesteld.

Veroorloof mij enkele opmerkingen van huishoudelijken aard, alvorens het woord te verleenen aan den spreker van heden avond.

In het volgende orgaan zullen de financiële uitkomsten van het afgelopen jaar en de begrooting voor het volgende jaar aan Uw oordeel worden onderworpen; reeds nu kan ik u mededeelen, dat de toestand van de kas niet onbevredigend is en het Bestuur er zelfs is toe kunnen overgaan een 6de voordracht in dit seizoen te kunnen doen houden en wel door Kapitein der Genie C. W. VAN DOODEN over „Zoeklichten”, terwijl voor reservevoordracht wordt bestemd een voordracht over: „De beteekenis van de psychotechniek voor het Leger”, te houden door 1e Luitenant der Infanterie H. J. GROENEWEGEN.

De stemming over de nieuwe bestuursleden zal in de pauze plaats hebben; ik verzoek de heeren VAN SLOBBE, VAN VOORST EVELINK en Jhr. VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDÉ als stemopnemers te willen optreden.

En thans verleen ik het woord aan Professor FRANÇOIS voor het houden van zijn voordracht over:

DE MILITAIRE POSITIE VAN NEDERLAND IN VERBAND MET DEN VOLKENBOND.

De heer Prof. FRANÇOIS: M.H. de Voorzitter! Mijne Heeren! Men kan herhaaldelijk de stelling hooren verdedigen, dat de militaire positie van Nederland, de „doelstelling” van de Nederlandsche weermacht, een algeheele wijziging heeft ondergaan door de oprichting van den Volkenbond. De Volkenbond toch zou aan oorlog in den ouden zin van het woord, en dientengevolge ook neutraliteits-handhaving, een einde hebben gemaakt. Weliswaar laat het

Volkenbondverdrag in bepaalde gevallen nog den z.g. rechtmatigen oorlog toe, n.l. wanneer de Raad van den Bond over het voor hem gebrachte geschil niet eenstemmig is, en drie maanden na de constateering daarvan zijn verlopen, doch men meent, dat, tengevolge der Volkenbondsbemiddeling, en indien partijen verplicht worden zóo lang te wachten, praktisch een oorlog tot de onmogelijkheden zal behooren.

Dit standpunt heeft vele bestrijders gevonden. Er is gezegd dat men den oorlog niet kan doen verdwijnen, omdat hij ligt in den aard van den mensch. De oorlog meent men, is een gevolg van de ondeugden en gebreken van den mensch en zou eerst kunnen verdwijnen als de mensch daarvan zou zijn genezen. Men moet met deze opvatting zeer voorzichtig zijn. De natuur van den mensch, zijn zonden en gebreken hebben niet belet dat in de nationale samenleving het geweld als middel tot rechtverkrijging of machtverwerving geleidelijk is teruggedrongen, en belangenconflicten langs anderen weg dan die van het geweld worden beslist. Waarom zou in de — het individu veel minder rechtstreeks betreffende — internationale belangenconflicten de natuur van den mensch zich hier plotseling wél tegen analoge regeling dier conflicten verzetten? Tegen deze redenering zijn indertijd door Generaal SNIJDERS¹⁾ twee argumenten aangevoerd. Gij vergeet, heeft hij gezegd, dat, hoezeer er voor het individu in het geordend maatschappelijk leven een zekere mate van rechtszekerheid bestaat, er toch dagelijks aanslagen op leven en bezit, misdrijven en gewelddaden gebeuren, en zoo zouden ook in de georganiseerde internationale gemeenschap aanslagen, eigen richting en geweld niet uitblijven, en zou geen staat mogen verzuimen, zich daartegen door voorbereiding zijner verdediging te beveiligen. Maar, zou ik willen antwoorden, die dagelijks voorvallende aanslagen op leven en bezit beletten toch niet dat wij ons in het geordende maatschappelijk leven tamelijk veilig voelen, zoo zelfs, dat de wet den burger verbiedt wapens te zijner verdediging bij zich te dragen. Als wij op internationaal

¹⁾ „Oorlogsgevaar”, 1924, p. 26.

gebied een veiligheid krijgen, die ook maar eenigermate lijkt op de veiligheid in de geordende maatschappij, zouden wij dan al niet heel tevreden mogen zijn? Natuurlijk zal een staat goed doen zich zooveel mogelijk tegen onrechtmatig geweld te beveiligen. Ik zou allerminst, ook niet in een geordende internationale maatschappij, volslagen weerloosheid van de staten willen bepleiten, het zal zeker noodig blijven zich, in afwachting van de hulp eener internationale politiemacht, tot afweer paraat te houden, tegen een onrechtmatigen aanrander, maar van het oude begrip van oorlog zijn we dan toch een heel eind verwijderd.

In de tweede plaats is aangevoerd, dat de analogie daarom niet zou bestaan, omdat men hier te doen zou hebben niet met individuen, maar met massa's, die zich door geheel andere factoren laten beheerschen dan het individu. Ook deze tegenwerping komt mij niet afdoende voor. Het is ongetwijfeld volkomen juist, dat de massa een eigen psychologie heeft, dat zij op zekere prikkels anders reageert, dan de samenstellende deelen, individueel genomen, zouden doen. Maar bij het aanvoeren van dit argument tegen de zoeven verdedigde zienswijze vergeet men, dat optreden „en bloe” niet alleen voorkomt bij aaneensluiting tot natiën. Waren de kleinere groepen, die zich geleidelijk tot grootere hebben verbonden, en van het geweld afstand gedaan hebben, geen massa's, onderworpen aan de „psychologie de la foule”? En geldt ditzelfde niet voor de zich thans binnen de nationale staatsordening gevormde groepeeringsen? Wil men de zaak zuiver stellen, dan moet men het argument anders inkleeden. Men moet dan zeggen: de mensch heeft een geheel afwijkende psyche al naarmate hij bestanddeel is van de massa „staat” dan wel van andere, binnen het nationale staatsbestel gevormde groepeeringsen.

Dat dit verschil in psyche bestaat, zal bezwaarlijk kunnen worden ontkend. Het is echter dezelfde mensch, met denzelfden aard, die verschillend reageert al naarmate van de groep, waarvan hij deel uitmaakt. En als men dat eenmaal erkent, dan wijzigt zich ook het inzicht in de wijze, waarop men dit verschil in reactie kan tegengaan. Niet door het

individu te bewerken, niet door zijn „aard” te willen veranderen; zolang het individu deel uitmaakt van een primitieve gemeenschap, laat hij zich leiden door de instincten van die gemeenschap. De primitieve groepeeringsvormen der menschheid, de onbeschaafde stammen, waren op het geweld als eenig middel tot rechtverkrijging aangewezen. Zij hebben van dit geweld in hun onderlinge verhoudingen eerst afstand gedaan, toen aaneensluiting tot een grootere rechtsgemeenschap hun andere middelen tot rechtverkrijging had verzekerd. En dit proces ziet men in voortdurend wijder kringen zich in de wereldhistorie voltrekken. De oorspronkelijke ordening in stammen breidt zich uit tot die van den geordenden stad-staat, de civitas; de nauwe belangengemeenschap met het omliggende platteland, voert tot een nieuwe associatievorm op breederen grondslag, het gewest of de provincie, en vervolgens sluiten de oorspronkelijke elkander bekampende gewesten zich aaneen tot wat wij thans staten noemen. In den aanvang is de staat een min of meer in zich zelf genoegzame gemeenschap, die weinig relaties met andere staten behoeft te onderhouden. Maar de toenemende ontwikkeling brengt daarin al spoedig wijziging. Een ongeken- den vorm begint dit proces aan te nemen als door industrialisering, door uitbreiding van verkeersmiddelen, door partiële overbevolking, de natiën steeds meer op elkander blijken te zijn aangewezen. De erkenning van een gemeenschapsvorm boven den staat, van een internationale gemeenschap, die de staten als onderdeelen in zich opneemt, wordt onafwijsbaar. Maar deze nieuwe, internationale gemeenschap is voorshands volkomen ongeorganiseerd; het is een primitieve gemeenschap, geheel en al te vergelijken met de primitieve kleinere groepeeringsvormen uit de oudheid.

Voor rechtverkrijging en rechtshandhaving zijn de leden dier gemeenschap aangewezen op hetzelfde middel waartoe elke primitieve gemeenschap haar toevlucht moest nemen: de eigen richting. En de leden dier gemeenschap aanvaardden dit ook als volkomen natuurlijk. Niettegenstaande zij in het dagelijksch leven geweld mogen verafschuwen, aanvaardden zij den oorlog als onvermijdelijk. Dit is geen anomalie,

integendeel, het is geheel verklaarbaar; de psyche van de volken in hun onderlingen strijd is de psyche van de oude op het geweld aangewezen primitieve gemeenschap, omdat de internationale gemeenschap een primitieve ongeordende gemeenschap is. Als elk andere ordening zal deze gemeenschap alleen dan afstand doen van het geweld, als andere middelen tot rechtverkrijging en rechtshandhaving verzekerd zijn. Door deze nieuwe gemeenschap tot ontwikkeling te brengen en te organiseren, zal men deze geestesgesteldheid der volken zich zien wijzigen; men zal zien, dat organisatie en geestesgesteldheid een wisselwerking op elkander zullen uitoefenen. Nu voere men hiertegen niet aan, dat de oorlog veelal niet is een middel tot eigen richting in den zin van rechtverkrijging, maar een middel tot machtsoefening of machtsmisbruik. Objectief beschouwd kan het uiteraard zeer goed, dat de oorlog is misbruik van macht. Dit doet echter niets aan het karakter van den oorlog als eigen richting af. Elk volk dat ten oorlog gaat, beschouwt zich inderdaad als gerechtigd tot den strijd. Zelfs wanneer de strijd wordt ontketend, zuiver en alleen uit het besef van macht, beschouwt de aanvaller den oorlog nog als rechtsmiddel omdat hij dan ervan uitgaat, dat hij aan zijn macht bepaalde rechten ontleent. Of dit juist is doet niet ter zake. Met elke eigen richting heeft de oorlog gemeen, dat de vraag, of men tot het geweld gerechtigd is, niet beoordeeld wordt naar objectief recht, maar naar het subjectief inzicht van den betrokkene. In de primitieve maatschappij is en blijft de oorlog rechtsmiddel, ook al wordt van dit middel, naar objectief recht gemeten, in bepaalde gevallen een onrechtmatig gebruik gemaakt. Erkent men dit, dan begrijpt men ook, waarom zoo tal van pogingen om den oorlog te bestrijden, onvermijdelijk moeten mislukken. In de eerste plaats het oudere pacifisme, waarvan BERTHA VON SUTNER een der meest prominente figuren is geweest. Het is niet voldoende de verschrikkingen van den oorlog te schilderen, de volken zullen toch steeds weer met dezelfde geestdrift ten strijde trekken, zoolang de volkengemeenschap nog op zoodanig peil staat, dat eigen richting het eenige

middel tot rechtshandhaving is. Ook de dienstweigering en de massastaking kunnen niet bijdragen om den oorlog uit te bannen, omdat dit alles zuiver negatief blijft en voor de verdrijving van het geweld positief werk noodig is: de uitbouw en organiseering van de internationale rechtsgemeenschap.

Daarin nu, dat met de systematische organiseering van die gemeenschap een begin is gemaakt, daarin ligt de beteekenis van den Volkenbond. Die beteekenis hebben velen niet vermogen te zien, zij hebben den Volkenbond geeritiseerd als bond van overwinnaars, waren verontwaardigd over de voorloopige uitsluiting van Duitschland, over den band met het Vredesverdrag van Versailles. Er zijn altijd menschen, die door de boomen het bosch niet kunnen zien. De Volkenbond is het zichtbare teeken van de zich voltrekkende evolutie, die voert tot het overwelden van de nationale staatsgemeenschappen door een nieuwe, hogere ordening.

Op alle gebieden — rechtsvorming, bestuur, rechtspraak, rechtshandhaving, — zien wij, tot aan het begin van deze eeuw, in de internationale gemeenschap nog den meest achterlijken ontwikkelingsvorm. De spanning, die onvermijdelijk moest ontstaan in een wereld, waar eenerzijds de interdependentie, de onderlinge afhankelijkheid, vooral op economisch gebied, als het ware met den dag toenam, en anderzijds nog steeds de primitieve toestand van volslagen desorganisatie bestond, leidde tot de geweldige catastrophie van den wereldoorlog. En uit het nameloos lijden, dat deze strijd over de wereld heeft gebracht, zien wij voortkomen de kiem van de nieuwe, de staten omvattende wereldordening. Ongetwijfeld, niet meer dan de kiem. Het was een kleine moeite geweest, om een perfect, sluitend, ideaal organisme op papier in elkander te zetten. Maar de politici die te Parijs het Volkenbondverdrag ontwierpen, waren te veel mannen van ervaring, dan dat zij zich op dezen weg zouden hebben begeven. Zij hebben getracht de organiseering te beperken tot hetgeen op het oogenblik practisch te verwezenlijken leek. En dat kon uiteraard nog niet heel veel zijn. Als de groote donkere schaduw bleef steeds

over al deze pogingen hangen de weinige ontwikkeling der rechtsvorming. Zonder deze rechtsvorming, zonder internationale rechtsregelen, die, naar het oude rechtsadagium „ieder het zijne toekennen,” kunnen noch bestuur, noch rechtspraak, noch politie zich ontplooiën. En deze rechtsvorming is, tengevolge van het zwakke saamhoorigheidsgevoel der gemeenschap, een uiterst moeilijk probleem. Volgende rechtsgedachten ontbreken, zooals STRUYCKEN het formuleerde, om de heterogene belangen en ideëën met elkander te verzoenen. Kan niet wijziging van de thans bestaande gebiedsverdeeling eisch van recht zijn? Evenmin als de eigendom is een onaantastbaar recht — getuige het instituut der onteigening — evenmin is alle wijziging in het staatsgebied bij voorbaat uitgesloten. Maar hier ontbreken internationale rechtsnormen, en niet alleen hier, maar ook in het algemeen op het gebied van immigratie, van tarievenpolitiek en nog vele andere materies. Hier wordt nog alles aan de uitsluitende bevoegdheid der staten overgelaten en slechts zeer langzaam kunnen rechtsnormen op deze gebieden erkenning vinden. Slechts uiterst voorzichtig kan de rechtsvorming hier voortgaan, getuige het bekende art. 19 van het Volkenbondverdrag, krachtens hetwelk de Vergadering de staten kan „uitnoodigen” tot een nieuw onderzoek van onuitvoerbaar geworden tractaten — men denke aan grenstractaten — over te gaan. Voorloopig moet hij echter zijn kracht zoeken in rechtsregelen die, met behoud van de bestaande gebiedsverdeeling, de daaruit voortvloeiende conflicten zooveel mogelijk temperen.

Als algemeen permanent *rechtvormend* orgaan heeft men zich aanvankelijk de Vergadering gedacht. De door de Vergadering aangenomen regelingen zouden, behoudens wijzigingen van het Pacte zelf, bindend zijn voor alle in den Bond vertegenwoordigde staten, zonder nadere ratificatie door de regeeringen. In de practijk echter bleek men al spoedig, ook ondanks den eenstemmigheidseisch, tegenover deze bevoegdheid eenigszins aarzelend te staan, hetgeen niet onbegrijpelijk is indien men in aanmerking neemt, dat op deze wijze niet alleen de competente nationale organen zich

veelal niet voldoende kunnen uitspreken, maar dat bovendien de invloed der parlementen op de internationale regelingen ongeveer tot nul kan worden gereduceerd. Aanvankelijk heeft men, ter ondervanging van dit laatste bezwaar, bepleit, den invloed van het parlement recht te doen wedervaren door de wijze van samenstelling der delegaties: deze zouden niet door de Regeeringen, maar hetzij geheel, hetzij ten deele door de parlementen behooren te worden aangewezen. Deze opvatting vindt in den laatsten tijd, en terecht, nauwelijks nog aanhangers. Men heeft een anderen weg ingeslagen om den invloed van de nationale parlementen op de internationale rechtsvorming onaangetast te laten: in plaats van de resolutie kiest de Vergadering, wanneer zij op het gebied van de rechtsvorming treedt, den vorm van het aan bekrachtiging onderworpen tractaat. De beteekenis van de Vergadering is daardoor veel meer op het gebied van de *voorbereiding* dan op *vaststelling* der internationale rechtsregelen komen te liggen. In dat opzicht beteekent de verschijning van den Volkenbond een grooten vooruitgang. Het uitstekend geoutilleerde permanente Secretariaat waarborgt de continuïteit en het onderlinge verband in de wetgeving, die bij het tot dusver bestaande systeem van te hooi en te gras bijeengeroepen conferenties en de steeds toenemende behoefte aan internationale regelingen, ernstig gevaar begon te loopen. Anderzijds heeft men het nadeel van te ver doorgevoerde centralisatie en het daaraan verbonden gevaar voor ondeskundigheid vermeden door, naast de Vergadering, voor speciale onderwerpen afzonderlijke conferenties bijeen te roepen, (zoals de conferentie ter vereenvoudiging van douaneformaliteiten, en de conferentie betreffende den handel in wapenen) en door instelling van technische commissies ter voorlichting der Vergadering en voorbereiding der behandeling. Voor sommige materies — verkeer, gezondheidswezen, economische en financieele kwesties —, zijn bijzondere permanente organisaties ingesteld, waardoor de bemoeienis van de Vergadering aanzienlijk wordt beperkt. De arbeidswetgeving vindt in de zeer zelfstandige Arbeidsorganisatie behartiging harer belangen. Zoo

ziet men geleidelijk de voorbereiding van den ganschen internationalen wetgevenden arbeid zich te Genève concentreren.

Het streven van deze geheele wetgeving is, gelijk gezegd, om met behoud van de territoriale gebiedsverdeeling tusschen de natiën, den daaruit voortvloeienden belangenstrijd zooveel mogelijk in rechtsbanen te leiden. In deze richting gaan ook de minderheden-bescherming, het mandatensysteem, de internationale regelingen op gebied van handel, verkeer, doorvoer, gezondheidswezen, douane, dubbele belastingen, rivierenrecht en andere materies, waar conflict van belangen tot wrijving dreigt aanleiding te geven. En het zijn ook overeenkomstige motieven, die de laatste Assemblée geleid hebben tot het voorstel van een economische wereldconferentie; erkennende, hoezeer het de economische problemen zijn, die tot den oorlog leiden, wil men thans ook op dit gebied de internationale organiseering krachtiger ter hand nemen.

Naast de wetgeving heeft men ook een begin gemaakt met organiseering der *bestuursfunctie*. Deze is in hoofdzaak opgedragen aan den Raad van den Volkenbond, veelal bijgestaan door speciale commissies. Behalve de reeds genoemde technische organisaties op het gebied van verkeer, hygiëne, economie en financiën mag hier de Mandatencommissie worden vermeld; de mandatarissen, aan wie het bestuur der vroegere Duitse koloniën en afgestane Turksche gebieden is toevertrouwd, zijn verplicht over het door hen gevoerde beheer jaarlijks een uitvoerig rapport, aan de hand van een vragenlijst, in te dienen, welke rapporten worden onderzocht door de Mandatencommissie die daarover verslag uitbrengt aan den Raad. Ook de taak van den Raad ter bescherming van minderheden verdient hier vermelding. Onder toezicht van den Raad functioneeren verder internationale bestuursorganen over bepaalde gebieden, o.a. Oostenrijk en Hongarije. De zeer gunstige resultaten op financieel gebied, die hier door de Volkenbondsbemoeiing zijn bereikt, zijn algemeen bekend.

In de derde plaats: organiseering der *rechtspraak*. In aanmerking genomen het verband tusschen rechtspraak en

rechtsvorming en gelet op de weinige ontwikkeling dezer laatste, kan het niet verbazen, dat bij de organiseering der rechtspraak voorshands ook nog groote reserve moet worden in acht genomen.

Wat echter in 1907 niet was gelukt, de instelling van een permanent rechterlijk orgaan met obligatoire jurisdictie, bleek mogelijk in 1920, bij de oprichting van het Permanente Hof van Internationale Justitie. Niet in dien zin, dat reeds door de enkele onderteekening van het Statuut deze obligatoire jurisdictie wordt aanvaard; het Statuut verbindt in dit opzicht tot niets. Maar de mogelijkheid is opengesteld om door onderteekening van de z.g. facultatieve clause, zich te verbinden op voet van wederkeerigheid de jurisdictie van het Hof te aanvaarden voor alle rechtsgeschillen. Daarmede is dus de mogelijkheid geopend dat een staat, die met een ander een geschil heeft, ook zonder zijn voorafgaande toestemming voor het Hof wordt gedaagd. Het zijn echter tot dusver uitsluitend de kleine mogendheden die zich bereid hebben verklaard deze obligatoire jurisdictie van het Hof te aanvaarden. Frankrijk heeft de clause wel onderteekend, maar nog niet geratificeerd.

Van te meer belang is daarom, dat nog in een ander opzicht de Volkenbond heeft geleid tot orgaanvorming met dwangcompetentie op het gebied der rechtspraak. Art. 15 van het Volkenbondverdrag schept de verplichting om het geschil, dat niet aan arbitrage of rechterlijke beslissing wordt onderworpen, voor den Raad te brengen alvorens men tot den oorlog overgaat, terwijl een verbod van oorlog wordt opgelegd tegen den eenstemmig in het gelijk gestelden staat. Niet alleen wordt hier de verplichting aanvaard tot opschorting van de actie tot drie maanden na de uitspraak van den Raad, maar wij zien hier een verplichting van alle leden van den Bond, ook dus van de groote mogendheden, om geen oorlog te voeren in strijd met de uitspraak van den eenstemmigen Raad, eenstemmig in dien zin, dat de partijen bij de stemming zijn uitgesloten.

Ten slotte: organiseering der *rechtshandhaving*. Bij de instelling van den Volkenbond heeft men ten aanzien der

rechtshandhaving twee wegen kunnen inslaan: *centralisatie* bij één Volkenbondswaeremacht, met volledige nationale ontwapening, en *decentralisatie* door opdracht van de politiemacht aan de nationale waeremachten met ver doorgevoerde zelfstandigheid der onderdeelen. Frankrijk heeft bij de besprekingen te Parijs de eerste wijze voorgestaan; terecht heeft men echter ingezien, dat in een gemeenschap, waarin rechtsvorming en rechtspraak nog zoo gebrekkig zijn ontwikkeld, een centraal machtsapparaat tot machtsmisbruik moet leiden. Daarom heeft men den tweeden weg verkozen. Het Volkenbondverdrag schrijft voor gemeenschappelijke dwaugmaatregelen tegen hem, die onrechtmatig (d. w. z. zonder het geschil aan rechter of arbiters of aan den Raad te hebben onderworpen, of in strijd met de rechterlijke of arbitrale beslissing of het eenstemmig oordeel van den Raad) naar de wapens grijpt. De vraag of een dezer gevallen aanwezig is, blijft aan de Leden zelf ter beslissing overgelaten. Achten zij het geval aanwezig, dan zijn zij, krachtens het Volkenbondverdrag, rechtens nog alleen tot economische maatregelen en het verleenen van doortocht aan de troepen, die aan de gemeenschappelijke actie deelnemen, gebonden, zij het ook dat in beginsel wel een verplichting, zoo men wil een „moreele” verplichting, tot deelneming aan de militaire maatregelen bestaat.

De wijze, waarop de rechtshandhaving is geregeld, waarborgt niet een zekere en snelle repressie bij onrechtmatigen overval. Niet alleen is dit een gevolg van de groote vrijheid, die aan de leden wordt gelaten bij de beoordeeling of een verplichting tot medewerking aan de sanctie maatregelen bestaat, maar bovendien van den eisch tot eenstemmigheid in den Raad, een eisch, dien men, bij zoo gebrekkige rechtsvorming, niet heeft durven opgeven. Maar de wachtermijn van drie maanden, komt die niet aan dit laatste bezwaar tegemoet? Wij kunnen dit helaas niet hopen. Zij die zooveel vertrouwen in dien termijn stellen, verliezen te veel uit het oog de diepliggende oorzaken, die aan den oorlog ten grondslag kunnen liggen. Zeker, als er tusschen twee landen geen andere bron van verdeeldheid bestaat, dan een of ander

grensincident, waarover in den aanvang de gemoederen warm loopen, dan is er alle kans dat een „afkoelingsclausule” voortreffelijk kan werken. Maar er zijn ook andere oorzaken van oorlogen. Er zijn economische oorzaken, verlangens naar het terugkrijgen van eenmaal afgestane gebieden, emigratiekwesities, kwesities, die in de volksziel invreten, en die men werkelijk niet door drie maanden wachters vergeten en geregeld ziet.

De volken der wereld zijn dan ook allerminst zoo gerust op die voldoende werking der bepalingen van het Pacte tot handhaving van den vrede, integendeel, meer dan op iets anders is het streven gericht op versterking der veiligheidswaarborgen.

Tot drie maal toe heeft men thans een poging hiertoe gedaan 1°. met het z.g. Wederzijdsch Waarborgverdrag in 1923, 2°. met het Protocol van 1924 en ten slotte met de verdragen van Locarno in 1925.

Het Waarborgverdrag van 1923 trachtte de veiligheid te verzekeren door uitsluitend de machtsfunctie te versterken. Rechtsvorming en rechtspraak latende voor wat zij waren trachtte het combinaties van staten te bevorderen, die elkander onmiddellijk hulp toezegden zoodra zij zouden worden „aangevallen”. Wat als „aanval” zou gelden bleef onbeslist. Met dit Waarborgverdrag trad men in wezen uit het kader van den Volkenbond. Wat de Bond wil is den vrede verzekeren niet door de machtsfunctie, maar door in de eerste plaats de rechtsbedeeling tot ontwikkeling te brengen. Het denkbeeld van den onderlingen waarborg ligt zeer zeker in het Volkenbondverdrag, maar als onderdeel van een geheel systeem, dat het vaststellen en afbakenen van rechten beoogt, en alleen aan datgene, wat inderdaad als rechtsbelang wordt erkend, ook de rechtsbescherming wenscht verleend te zien. Wie, door de ontzaglijke moeilijkheden van dit probleem afgeschrikt, of door het weinige tot dusver bereikte ontmoedigd, meent den volken den vrede te kunnen verzekeren zonder de bij het toenemend contact tusschen de natiën ook in toenemende mate tegen elkander indruischende en opbotsende belangen op te vangen en in gemeenschappe-

lijke bedding te leiden, wie den volken niet anders heeft te bieden dan de gepantserde vuist om hen in toom te houden, hij zou, naar onze overtuiging, spoedig blijken den wereldvrede meer benadeeld dan bevorderd te hebben.

Het Garantieverdrag is dan ook gestrand en het volgend jaar heeft men getracht aan de bezwaren tegemoet te komen met het Protocol. Het Protocol is gebouwd op de juiste gedachte dat, wil men den oorlog onmogelijk maken, men niet volstaan kan met eigen richting door geweld tegen te gaan, maar dat men den volken dan ook de gelegenheid moet bieden, recht te verkrijgen langs anderen weg dan dien van het geweld. Voorop stelde het daarom een gesloten systeem van internationale rechtspraak. Het nieuwe dat het Protocol in dit opzicht bracht, was ten eerste de erkenning, althans in beginsel, van de verplichte rechtspraak van het Hof, en ten tweede de bindende beslissing, ook voor al die geschillen, die, om welke reden ook, niet door het Hof zouden worden berecht. Alle geschillen, zowel de rechts- als de z.g. belangen- of politieke geschillen moesten dus aan vreedzame beslechting worden onderworpen. Gemis aan eenstemmigheid in den Raad zou niet meer, gelijk in het Volkenbondverdrag, tot gevolg hebben dat een oorlog, mits na drie maanden wachters ondernomen, rechtmatig zou zijn: een rechtmatige oorlog werd niet meer erkend. Was de Raad niet eenstemmig, dan werd het geschil naar arbiters verwezen, die met meerderheid van stemmen bindend zouden uitspraak doen. En na de rechtspraak op die manier voor alle gevallen verzekerd te hebben, wendt het Protocol zich tot de sanctie maatregelen: in de eerste plaats zal de Raad, bindend voor alle Leden, naar een objectieven maatstaf — althans wat daarvoor moet gelden — beslissen of de verplichting tot ingrijpen aanwezig is; in de tweede plaats zal ieder niet alleen tot economische, maar ook tot militaire hulp verplicht zijn, ook al wordt de wijze waarop men zich van die verplichting zal kwijten, aan eigen loyauteit overgelaten, en kan daarbij worden rekening gehouden met militaire sterkte en geografische ligging.

Het Protocol, dat derhalve den oorlog in den ouden zin

van het woord in den ban zou hebben gedaan, heeft hetzelfde lot getroffen als het Waarborgverdrag. De groote zwakte was, dat het weliswaar, in tegenstelling met het Waarborgverdrag, de rechtspraak uitbouwde, maar daarmee nog niet had voorzien in de gebrekkige rechtsvorming. Omtrent grenswijziging, omtrent zelfbeschikkingsrecht van bevolkingsdeelen, omtrent immigratie, omtrent verlaging van invoerrechten en tal van andere vraagstukken, bestaan in het algemeen immers geen rechtsregels, of, juister gezegd, de wijze, waarop dergelijke kwesties zullen worden geregeld, laat het internationale recht nog geheel aan de uitsluitende bevoegdheid van den betrokken staat over. De rechter zal dus steeds den eischer in zoodanige gevallen moeten afwijzen, of hij gaat zelf rechtsregels naar eigen subjectief inzicht creëeren. In het eerste geval dreigt een versteening van het bestaande over de geheele linie waartoe de staten niet door het verleenen van garanties — men zie naar Engeland — willen medewerken. Het tweede alternatief is voor de staten, steeds beducht de rechtsvorming uit handen te geven, evenmin aanlokkelijk.

Thans is gevolgd Locarno. In het systeem van Locarno moeten wij drie soorten van verdragen onderscheiden:

1°. Die van Duitschland met Polen en Tsecho-Slowakije, die de mogelijkheid van oorlog over andere dan rechtsgeschillen openlaten ingeval de Raad van den Volkenbond niet eenstemmig is.

2°. Die van Duitschland met België en Frankrijk, die den oorlog op een enkele uitzondering na uitsluiten.

3*. Die van Frankrijk met Polen en Tsecho-Slowakije, waarbij partijen elkander hulp bij een niet geprovoceerden aanval toezeggen.

In beide eerste categorieën van verdragen zien wij, ten opzichte van het denkbeeld van verplichte rechtspraak, een middenweg ingenomen tusschen Garantieverdrag en Protocol. De partijen verbinden zich hetzij aan het Permanent Internationaal Gerechtshof, hetzij aan arbiters te onderwerpen alle rechtsgeschillen. Met wederzijdsche toestemming kan een conciliatieprocedure voorafgaan. Als rechtsgeschillen

zullen met name worden beschouwd alle geschillen waarvoor ook de obligatoire jurisdictie van het Hof door de ondertekenaars van het betreffende additioneel Protocol is aanvaard. Dit zijn 4 categorieën van geschillen, waarvan de belangrijkste zijn „elk punt van internationaal recht” en „de interpretatie van verdragen”. Geschillen, die niet hieronder kunnen worden gebracht komen voor een conciliatiecommissie en, indien deze niet kan slagen de partijen te verzoenen, voor den Raad. Is de Raad eenstemmig dan is een oorlog, in strijd met de uitspraak, ongeoorloofd, in het tegenovergestelde geval zouden partijen volgens het Volkenbondverdrag na drie maanden vrij zijn een oorlog te beginnen. Voor de Oostelijke verdragen handhaaft Locarno deze vrijheid, maar voor de Westelijke wordt ze opgeheven. Oorlog tusschen Duitschland en België of Frankrijk is ook in dit geval verboden. Hoe dan het geschil moet worden opgelost? Het verdrag zwijgt hierover, maar verbiedt oorlog. Voorzoover derhalve betreft rechtsgeschillen, volgt Locarno het Protocol: dwingende berechting, uitsluiting van oorlog. Wat betreft andere dan rechtsgeschillen, wijkt het af van het Protocol: het laat de mogelijkheid bestaan dat geen dwingende beslissing wordt verkregen. Niettemin verbiedt het, voor zoover het Westen betreft, den oorlog.

Het is wederom het gebrek aan rechtsregelen, dat hier de beslissing heeft beheerscht. Het Garantieverdrag was zoo van de moeilijkheid van dit probleem doordrongen, dat het geen rechtsoplossing voor de geschillen trachtte te verzeeken, alleen maar poogde de partijen in bedwang te houden. Het Protocol daarentegen negeerde dit gebrek aan rechtsregels en bracht alle geschillen voor den rechter. Locarno zoekt een middenweg: rechtsgeschillen naar den rechter, voor niet-rechtsgeschillen conciliatie, maar geen absolute waarborg voor een oplossing.

Wat de rechtsvorming betreft, ook Locarno laat deze voor wat ze is. Niettemin worden de garanties verscherpt, doch niet ten opzichte van allen in dezelfde mate. Wordt België of Frankrijk aangevallen door Duitschland, of omge-

keerd, dan zullen Frankrijk (resp. België), Engeland en Italië te hulp komen. Voor het geval echter Polen of Tsecho-Slowakije worden aangevallen, hetzij onrechtmatig, hetzij volgens het Volkenbondverdrag rechtmatig (na een niet-eenstemmig advies van den Raad), dan heeft alleen Frankrijk zich tot zoodanige extra-garantie verbonden, Engeland wenschte geen nieuwe garanties ten aanzien van de bestaande gebiedsverdeeling in het Oosten op zich te nemen.

Art. 2 van het hoofdverdrag van Locarno noemt een viertal gevallen, waarin ook tusschen Duitschland en zijn Westersche bureu nog van „oorlog” sprake zal kunnen zijn. In drie van die gevallen heeft men echter niet meer met oorlog in den ouden zin van het woord te doen. Het betreft daar:

- a. Verdediging tegen een aanval.
- b. Deelneming aan de gemeenschappelijke actie van den Volkenbond krachtens art. 16 van het Volkenbondverdrag.
- c. Door den Volkenbond gesanctioneerd wapengeweld in geval van niet-nakoming van rechterlijke of arbitrale beslissingen.

Het vierde geval is het volgende. Stel er ontstaat een geschil tusschen Duitschland en Polen, dat aan den Raad wordt voorgelegd. De Raad echter is niet eenstemmig en na drie maanden wachten besluit Duitschland Polen, of Polen Duitschland, den oorlog te verklaren. Dit is een volgens het Volkenbondverdrag geoorloofde oorlog, waarin de leden van den Bond vrij blijven zich te scharen aan de zijde van de partij, welke zij in haar recht oordeelen. Locarno perkt die vrijheid in, maar heft ze niet op. Frankrijk mag alleen aan Duitschland den oorlog verklaren, als Duitschland, niet als Polen aanvaller is. Hier is dus nog een geoorloofde oorlog tusschen de twee partijen mogelijk.

Er is een ander verschil tusschen Protocol en Verdrag van Locarno, waarop in dit verband dient te worden gewezen. Het Garantieverdrag liet de garanties in werking treden, ook voordat de Raad van den Volkenbond zou hebben beslist, wie „aanvaller” was. Het Protocol verwierp

dit: garanten zouden slechts mogen te hulp komen, indien de Raad hun optreden gesanctioneerd had, den bondgenoot dus inderdaad tot „aangevallene” had verklaard. Locarno draait het Protocol weder den rug toe en volgt het Garantie-verdrag, althans voor „flagrante” schending: de garanten zullen dan onmiddellijk te hulp komen. Weliswaar verbinden ze zich, zich te gedragen naar de achterna komende eenstemmige beslissing van den Raad — met uitzondering van de stemmen van de bij de vijandelijkheden betrokken mogendheden, — maar groote praktische beteekenis kan aan deze beperking uiteraard niet worden toegekend. De vraag wie „aanvaller” is, wordt daarmede practisch weder aan den Raad ontnomen, en aan het souvereine oordeel der staten zelve overgelaten.

Uit een en ander kan men den indruk krijgen, dat Locarno weder zeer dicht nadert tot het indertijd zoozeer geeritiseerde Wederzijdsche Waarborgverdrag. Men zij echter indachtig aan twee belangrijke verschillen: in de eerste plaats waren de ontworpen waarborgverdragen van 1923 steeds bedoeld als blokvorming tegen één bepaalde mogendheid, Duitschland; thans wordt Duitschland op voet van volkomen gelijkgerechtigheid en wederkeerigheid in de combinatie opgenomen. In de tweede plaats wordt, gelijk reeds uiteengezet, voor de rechtsgeschillen de verplichte jurisdictie aanvaard. Dit zijn twee punten, die het aanzien van dit verdrag, vergeleken bij dat van 1923, wel zeer veranderen. Verder ligt de groote beteekenis van Locarno in de verbetering der Fransch-Duitsche betrekkingen, in het opgeven van de revanchegedachte ten aanzien van Elzas-Lotharingen, en in Duitschland's toetreding tot den Volkenbond.

Zullen de verdragen van Locarno kunnen bijdragen tot vermindering van de nationale bewapeningen? De ontwapeningskwestie is er een, die reeds van den aanvang af de genoederen in den Volkenbond heeft bezig gehouden. Men weet dat art. 8 van het Volkenbondverdrag voorschrijft de vermindering van bewapening tot het minimum vereenigbaar met de nationale veiligheid en de uitvoering der ver-

plichtingen noodzakelijk voor een gemeenschappelijke actie. Twee commissies waren aanvankelijk ingesteld om ter zake de noodige voorlichting te verschaffen en voorbereidingen te treffen: één uitsluitend uit militairen bestaande, en de z.g. Commission Temporaire Mixte, waarvan naast een aantal leden uit de militaire commissie, ook politici, economen e.a. zitting hadden. Deze Commission Temporaire Mixte is sinds verleden jaar vervangen door de z.g. Commission de Coördination, die echter zeer weinig bevredigend werkt, waarom de Nederlandsche delegatie in de laatste Volkenbondsvergadering ook op wijziging der samenstelling heeft aangedrongen.

Reeds uit den tekst van het zoeven vermelde artikel 8 blijkt dat men een direct verband heeft willen leggen tusschen vermindering van bewapening en veiligheid; de vermindering van bewapening kan niet zoover gaan, dat de nationale veiligheid in gevaar wordt gebracht. Uitgaande van het standpunt, dat geen enkele staat een sterker bewapening onderhoudt dan hij in verband met zijn veiligheid noodzakelijk acht, is er slechts een middel om die vermindering van bewapening te kunnen doorvoeren: de veiligheid der staten op andere wijze te verzekeren. Dit kan zijn in de eerste plaats: algemeene evenredige vermindering van bewapening, waardoor ook de kracht van eventuele aanvallers in min of meer evenredige mate als die van eigen weermacht zal worden verminderd. Dit is het klassieke systeem, 27 jaar geleden reeds voorgesteld in het programma voor de eerste Vredesconferentie. Punt 1 van dat programma luidde: „Het streven naar een overeenkomst beoogende, gedurende een zekeren termijn, de effectieven van de strijdkrachten te land en ter zee, zoodat de oorlogsbegrotingen, niet te verhoogen; het bestudeeren van de wegen waartoe men in de toekomst zou kunnen komen tot een vermindering dezer effectieven en begrotingen.” Op de Vredesconferenties is dit op niets uitgelopen; ook in de eerste jaren van den Volkenbond heeft men getracht tot een fixeering der budgetten te geraken, eveneens zonder succes. Deze wijze van beperking en vermindering der strijdmachten stuit inderdaad

op buitengewone moeilijkheden. De militaire sterkte van een land wordt beheerscht door zoo tal van factoren, dat men met een evenredige reduceering van de effectieven zeker niet volstaan kan. Bovendien zou men alleen dan een evenredige reductie kunnen voorstaan, als men aanneemt dat de status quo der bewapening als grondslag te aanvaarden is. Is dat niet het geval, dan moet men een geheel nieuwe bewapeningsschaal opstellen. Maar welke moeten de criteria hierbij zijn? Eenige jaren geleden heeft Lord ESHER getracht een dergelijk schema te ontwerpen. Hij ging uit van eenheden van 30.000 man. Elk land zou aanspraak hebben op een bepaald aantal eenheden, in verband met zijn grootte en zijn geografische positie. Frankrijk had 6 eenheden, Polen 4, Italië 4, Nederland 3, Spanje 3, België 2, Zweden 2, Noorwegen 2. Dit systeem is echter als te ruw, te willekeurig, beschouwd, en het voorstel heeft in den Volkenbond geen succes gehad.

Slechts in enkele bepaalde gevallen, op een beperkte schaal, kan dit systeem van evenredige vermindering, zonder meer, wel eens slagen. Men denke aan het Vlootverdrag van Washington, waar het gold een zeer beperkt aantal mogendheden, en een speciale categorie van oorlogsschepen. Maar zoodra men trachtte de resultaten van Washington uit te breiden over de andere zeevarende mogendheden — de conferentie van Rome — werd het een mislukking.

Er is echter een andere manier: te beginnen met de veiligheid te verzekeren door garanties van militaire hulp. Is eenmaal op die wijze de veiligheid beter gewaarborgd, dan zal de vermindering van bewapening meer automatisch volgen, meer uit eigen beweging van de staten, die hun berooide schatkisten niet noodeloos met de lasten van geweldige bewapeningen zullen blijven bezwaren. Als men op deze wijze — een wijze, die echter een hooger en organiseeringstrap van de internationale gemeenschap vooropstelt — het vraagstuk aanvat, is er veel grooter kans dat de moeilijkheden zullen worden overwonnen. Men behoeft, in dit systeem, na het verzorgen van het veiligheidsprobleem, den ontwapeningkant zeker niet aan het bon plaisir van de

staten over te laten, natuurlijk zal het noodig zijn gezamenlijk een plan uit te werken en de staten zich ook tot een bepaalde gedragslijn te doen verplichten. In die richting gaat thans de Volkenbond en ging ook het Verdrag tot Wederkerigen bijstand van 1923: teekenend is art. 11 lid 1: „De Hooge Verdragsluitende Partijen verbinden zich om, rekening houdende met de beveiliging, die dit Verdrag haar verschaft, aan den Raad van den Volkenbond kennis te geven van de verminderingen of beperkingen van bewapening, welke zij evenredig oordeelen aan de beveiliging haar verschaft door het algemeen Verdrag of door de aanvallende defensieve overeenkomsten. Deze opgaven zullen dan de basis vormen van het algemeene reductieplan. Het Protocol van 1924 bepaalde zich ertoe een ontwapeningsconferentie voor te schrijven, en daarvoor reeds een vasten datum aan te nemen, waar ieder der Staten die het Protocol had aangevaard, zou moeten verschijnen. Met de verwerping van het Protocol was ook die ontwapeningsconferentie van de baan. Zoover is men langzamerhand de voorafgaande waarborging van de veiligheid als *conditio sine qua non* voor de vermindering van bewapening gaan beschouwen, dat de zesde Assemblée, in afwachting van de resultaten van Locarno, het geheele ontwapeningsvraagstuk scheen te willen laten rusten, en het de Nederlandsche delegatie was, die moest aandringen om de voorbereidende studiën voor de algemeen vermindering van bewapening inmiddels toch voort te zetten.

In deze richting gaat ook Locarno. Is eenmaal het verdrag in veilige haven, dan zal de ontwapeningsconferentie haar taak aanvangen. Hoever zal men daar met de vermindering van bewapening kunnen gaan? Eenerzijds hebben Frankrijk, België en Duitschland en ook, zij het in mindere mate, Polen en Tsecho-Slowakije hun veiligheid — vergeleken bij die uit het Volkenbondverdrag — zien vergrooten door speciale garanties. Anderzijds echter kan niet worden ontkend, dat hetgeen te Locarno is geschied de beteekenis van de in het Volkenbondverdrag neergelegde algemeene waarborgen, waarop dus de overige staten aan-

gewezen blijven, niet heeft vergroot. De houding van Engeland liet duidelijk blijken, dat het uiterst weinig er voor voelde, ten behoeve van bedreigde grenzen in het Oosten te hulp te komen. De „rechtmatige” oorlog, die niet tot een verplichting tot ingrijpen der Volkenbondsleden dwingt, is nog eens uitdrukkelijk onderstreept. De interpretatie, die, op het voetspoor van het Protocol, aan art. 16 is gegeven, en krachtens welke elke staat zich zal kunnen verschoonen met een beroep op militaire positie en geografische ligging, kan in de praktijk tot een volkomen afzijdig blijven van Volkenbondsleden leiden. De beteekenis der subjectieve beoordeeling van de vraag, wie aanvaller is, is door de uitdrukkelijke erkenning van de *déclanchement automatique* nog verscherpt.

Dit alles heeft een tendens, de veiligheidswaarborgen voor de andere staten dan die, welke in Locarno een extra-garantie hebben gekregen, eer te verkleinen dan te vergrooten. De Volkenbondsgarantie dreigt meer en meer er een van den tweeden rang te worden, waarop niemand eigenlijk blijkt vertrouwen te hebben, en die daarom door aanvullende regelingen moet worden gesteund. Niettemin kan Locarno, door als het ware op de meest bedreigde punten hulp te bieden, de beletselen wegnemen, die aldaar tot dusver aan de vermindering van de bewapening in den weg stonden, en aldus ook aan de niet extra-gegarandeerde staten ten goede komen. In de tengevolge van de Fransch-Duitsche toenadering gezuiverde atmosfeer beloven de pogingen tot vermindering van bewapening meer succes dan voorheen.

Wat moet onder deze omstandigheden de „doelstelling” zijn van de Nederlandsche weermacht?

De taak van de Nederlandsche weermacht was in de jaren vóór den Volkenbond tweeledig:

1°. opvangen van den eersten stoot ingeval van aanval, in afwachting van den steun van te verwachten bondgenooten;

2°. handhaving van de neutraliteit.

Deze taak is, afgezien van de deelneming aan een gemeenschappelijke actie, in beginsel ook thans nog dezelfde, al

sluit dit natuurlijk niet uit, dat voor de vervulling van deze taak in het kader van den Volkenbond en Locarno met een kleinere weermacht kan blijken te worden volstaan. In de eerste plaats zal de weermacht moeten dienen om den eersten tegenweer te bieden ingeval van aanval, in afwachting van de hulp van den Volkenbond. De preventieve werking die hiervan uitgaat, mag niet worden onderschat en komt den geheelen Bond ten goede. Dat in het Volkenbondssysteem van zoodanige nationale weermacht zou kunnen worden afgezien, komt mij dan ook niet juist voor. Zooveel mogelijk zal getracht moeten worden ervoor te zorgen dat de vijand niet tot in het hart van het land kan doordringen en zich daar steunpunten zal verschaffen, waaruit de Volkenbondstroepen hem slechts ten koste van zware offers kunnen verdrijven — om van de nadeelen die voor het land zelf uit zoodanige verdrijving zullen voortvloeien, nog te zwijgen. Maar er is nog een andere vraag. Op welken grond zou men aanspraak erop kunnen maken, dat zonen van vreemde naties hun leven ten bate van Nederland komen offeren, als Nederland zelf geen hand uitsteekt om de tegen zijn gebied gerichte rechtsschending tegen te gaan? Hij, wiens beginselen deelneming aan menschonwaardige vechterij verbieden, kan niet van anderen de daden te zijner bate vergen, die hij zelf weigert te volbrengen. Wil men zeggen, dat de hulp niet verleend wordt ten gerieve van Nederland, maar ten bate van de internationale rechtshandhaving, uitstekend, maar op welken grond onttrekt Nederland zich dan aan dien plicht tot rechtshandhaving? Of meent men dat, in het Volkenbondssysteem, zoodanige plicht voor den Nederlander zich uitsluitend doel gelden wanneer het betreft bescherming van Polen of Bulgarije, en niet wanneer de rechtsschending tegen Nederland zelf is gericht? Inderdaad, dan zou dit wel een héél zonderling systeem zijn.

Men tracht in den laatsten tijd, met een onjuiste weergave van hetgeen Briand ter gelegenheid van het Grieksch—Bulgaarsche conflict heeft gezegd, het te doen voorkomen alsof zelfverdediging krachtens het Volkenbondsregiem onrechtmatig zou zijn, en men de beslissing van den Raad

zou hebben af te wachten, alvorens maatregelen ter verdediging te nemen. Het zal voldoende zijn hier te verwijzen naar de verdragen van Locarno, krachtens welke niet alleen de zelfverdediging, maar zelfs de „déclanchement automatique” van den oorlog tegen derden — vóór de beslissing van den Volkenbondsraad — wordt gesanctioneerd.

Maar Duitschland dan? kan men vragen. Duitschland is ontwapend en kan toch tot den Volkenbond toetreden. Vooraf deze opmerking: de ontwapening van Duitschland belet niet, dat andere groote mogendheden er nog zoo beducht voor zijn, dat zij speciale garanties noodzakelijk achten. Maar, dit daargelaten, het feit, dat men, om speciale redenen, bepaalde leden van den Bond, hetzij tijdelijk, hetzij permanent, van actieve deelneming aan de gemeenschappelijke rechtshandhaving zou uitsluiten, is allerm minst een bewijs, dat de gemeenschappelijke rechtshandhaving niet als beginsel is aanvaard. Indien men meent, dat Nederland op een dergelijke uitzonderingspositie zou kunnen aanspraak maken, dan zal men de redenen daarvoor hebben aan te voeren. Dat Nederland niet bij machte zou zijn elken vijand aan de grens af te weren, is niet voldoende om zoodanige uitzonderingspositie op te eischen. Tientallen andere landen zijn in dezelfde positie. Als dat een reden zou zijn om zich van de gemeenschappelijke rechtshandhaving te verschoonen, zou deze uitsluitend op de schouders van de groote mogendheden worden geschoven. De vraag is niet, wat voor de kleine mogendheden het gemakkelijkst en het aangenaamst zou zijn, maar op welke wijze zij in het systeem van een georganiseerde rechtsgemeenschap aan de rechtshandhaving moeten medewerken, om die zoo doeltreffend mogelijk te doen zijn; de vraag is op welke wijze de rechtshandhaving moet worden georganiseerd om, preventief, rechtsinbreuken zooveel mogelijk te voorkomen. En dan meenen wij dat een behoorlijke dislocatie der ter rechtshandhaving bestemde macht daartoe een eerste vereischte is, en dat aan het doel zeker niet bevorderlijk is, uit strategisch en economisch oogpunt belangrijke gebieden open en bloot te laten liggen voor den eerstkomende, in de hoop, dat het te

zijner tijd de bijeenverzamelde gemeenschappelijke weermacht wel weder zal gelukken, den rechtsschender uit te drijven. Wij meenen dat een kleine, goed toegeruste weermacht wel degelijk een factor van belang kan zijn tegenover een aanvaller, die toch, in het Volkenbondssysteem, ook zijn weermacht heeft moeten reduceeren, en die, omdat hij erop bedacht moet zijn dat zijn daad tal van landen tegen hem in het geweer brengt, niet zijn volle kracht uitsluitend op één punt kan inzetten.

De redeneering dat, daar de Volkenbond naar algemeene ontwapening streeft, een land geen beter voorbeeld kan geven dan door reeds terstond tot ontwapening over te gaan, gaat hierom niet op, omdat de Volkenbond niet streeft naar ontwapening, maar naar organisatie van de internationale gemeenschap op den rechtsgrondslag. Daarvan zal ver gaande vermindering van de bewapening het gevolg zijn. Maar als men die „ontwapening” tracht te bereiken langs een weg, die afvoert van de internationale organisatie, dan zal men de verwezenlijking van de Volkenbondsidee meer tegenwerken dan bevorderen.

Ook het standpunt, dat men eerst tabula rasa zou moeten maken met de bestaande weermacht, om dan, later, als de tijd er rijp voor is, over te gaan tot de vorming van een gemeenschappelijke internationale politiemacht, is onhoudbaar. Men kan niet een zoodanig tijdelijk vacuum scheppen. De omzetting van de weermacht, in den zin van nationaal machtsmiddel, in onderdeel van de internationale politiemacht, kan niet anders plaats hebben dan langs den weg van een geleidelijke evolutie. Die nationale weermacht kan minder sterk worden, naarmate het machtsapparaat in den Volkenbond zekerder en sneller functioneert. Maar dit machtsapparaat kan niet behoorlijk functioneeren, als niet ieder der leden daartoe het zijne bedraagt. Daarom ligt er een tegenstrijdigheid in, tegelijkertijd nationale ontwapening aan te prijzen, en vertrouwen in den steun van den Volkenbond te prediken.

Ten slotte moeten wij er ook rekening mede houden, dat in den Raad geen eenstemmigheid zou bestaan, en Volken-

bondsactie achterwege zou blijven. In dat geval behoeven wij nog niet geheel alleen te blijven staan; vermoedelijk zal wel van eenige zijde hulp komen opdagen. Maar de critieke tijd, waarin het land op zichzelf aangewezen is, zal er nog te langer door kunnen duren.

Men kan vragen of niet het sluiten van non-agressie verdragen die oorlog uitsluiten, gelijk thans het Duitsch-Fransche verdrag, hier hulp brengen. Dergelijke verdragen beteekenen echter in dit opzicht niet meer dan de onbepaalde arbitrageverdragen, die Nederland reeds voortdurend heeft trachten te sluiten, maar waartoe het slechts enkele landen bereid heeft gevonden. Thans is vermoedelijk de weg geopend tot een uitbreiding van dit soort verdragen. Maar ook zelfs in dat geval vergete men niet, dat het geheele Volkenbondssysteem is gebaseerd op de opvatting, dat het sluiten van verdragen tot vreedzame beslechting van geschillen niet genoeg is; dat er waarborgen noodig zijn om de bona-fide staten tegen niet-naleving dier verdragen te beschermen, en dat de staten, die deze non-agressie verdragen te Locarno sloten, dan ook nog een extra-garantie boven die van den Volkenbond noodig hebben geacht.

De taak van de weermacht was, in de tweede plaats, neutraliteitshandhaving. De neutraliteit is, bezien in het licht van den Volkenbond en Locarno, zeker niet verdwenen; nog steeds is er plaats voor een „zelfstandigheidspolitiek“, die gelijk Minister VAN KARNEBEEK in Maart 1925 het uitdrukte, is „het postulaat van Nederland's geographische ligging in Europa en Azië en van de lessen der historie waaruit de beteekenis spreekt voor de machtsverhoudingen en de hege monie in Europa van de beheersching van de aan de monding der groote rivieren gelegen lage landen; een politiek, niet slechts in het belang van Nederland zelf, maar ook van den wereldvrede“.

Als de voornaamste gevallen, die zich zullen kunnen voordoen, en die uit Nederlandsch oogpunt van belang zijn, kunnen worden genoemd:

1°. Er ontstaat een gewapend conflict tusschen twee staten, waarbij Nederland niet betrokken is; de Raad van

den Volkenbond is eenstemmig in de aanwijzing van den aanvaller en de gemeenschappelijke actie treedt in werking. Indien Nederland de uitspraak van den Raad aanvaardt is het krachtens art. 16 van het Volkenbondverdrag verplicht tot deelneming aan sanctiemaatregelen. Ingevolge de interpretatie, te Locarno is een speciale nota neergelegd, moeten de verplichtingen uit art. 16 worden opgevat in dien zin, dat ieder der leden van den Volkenbond gehouden is loyaal en daadwerkelijk mede te werken teneinde het Pacte te doen eerbiedigen en zich te verzetten tegen iedere aanvalsdaad, in de mate waarin zijn militaire situatie zulks veroorlooft, en rekening houdende met zijn geografische positie. Een onderscheid tusschen economische, militaire en doortochtmaatregelen wordt hier niet gemaakt. Aldus kan een toestand van volkomen neutraliteit herleven.

Hetzelfde zou het geval zijn, als Nederland de aanwijzing van den eenstemmigen Raad omtrent den aanvaller niet zou aanvaarden.

2°. Er ontstaat wederom een gewapend conflict tusschen twee staten waarbij Nederland niet betrokken is, maar nu is de Raad van den Volkenbond *niet* eenstemmig. Ook hier blijft neutraliteit mogelijk. De kans, dat dit geval zich voordoet, is door Locarno zeker niet verminderd, tengevolge van de bevoegdheid tot onmiddellijke actie der garanten in geval van flagrante schending, waardoor rustig overleg van den Raad wordt uitgesloten. Zelfs moeten wij rekening houden met de mogelijkheid dat, bij het uitbarsten van een groot Europeesch conflict, de geheele Volkenbondsmachine te kort zou schieten, en de Raad zelfs niet zou bijeenkomen.

3°. Gingen wij in de beide voorafgaande gevallen ervan uit, dat de Raad eerst bijeenkwam, nadat het gewapend conflict was ontstaan, ook de volgende casus positie kan zich voordoen: er ontstaat een geschil, het wordt aan den Raad voorgelegd, doch deze is niet eenstemmig. Indien nu partijen drie maanden wachten, kan een volgens het Volkenbondverdrag wettige oorlog ontstaan, waarin dus ook neutraliteit geoorloofd is. Dat dit niet zoo'n onwaarschijnlijk geval is, als men weleens tracht voor te stellen, hebben wij reeds eerder

opgemerkt. Men moet bovendien ook met de mogelijkheid rekening houden, dat de wachttijd van drie maanden niet wordt in acht genomen. Dan, zal men zeggen, is de oorlog niet rechtmatig en zal Volkenbondsactie moeten volgen. Formeel is dit natuurlijk juist, maar men kan toch bezwaarlijk verwachten dat, indien de Raad verdeeld is over de mérites van het geschil, het feit dat een der partijen niet drie maanden na de uitspraak wacht, ten gevolge zal hebben dat de staten zich unaniem tegen deze partij zullen keeren.

De vraag, in hoever een Nederlandsche weermacht preventief kan werken ter handhaving van de neutraliteit, is reeds herhaaldelijk besproken. De tijd belet op dit onderwerp nader in te gaan. Slechts moge hier één enkel aspect van het probleem nog even worden belicht. Men moet niet alleen rekening houden met het geval dat machtige belligerenten hun zinnen hebben gezet op het neutrale gebied, maar men moet ook rekenen met de mogelijkheid, dat de belligerenten *niet* voornemens zijn het neutrale land in den strijd te betrekken, hetgeen hun echter niet zal weerhouden om, zoo zij de kans schoon zien, van dit gebied op onrechtmatige wijze te profiteren: kleine neutraliteitsschendingen, op zich zelf niet van overwegend belang, maar die, zoodra zij bekend worden, verontwaardiging wekken bij den tegenstander, die op zijn beurt, als compensatie, ook weder van het onzijdig gebied voordeel wil trekken. Is er geen weermacht, die van den aanvang af zich tegen dergelijke aanvankelijk onbeteeknende schendingen kan te weer stellen, dan loopt dit ten slotte er op uit, dat het kleine neutrale land steeds meer van beide zijden in het nauw wordt gedreven, en ten slotte in een onhoudbare positie komt. De lessen van den Wereldoorlog moge men in dit opzicht niet vergeten.

Zichier, Mijnheer de Voorzitter, wat ik hedenavond over de militaire positie van Nederland als lid van den Volkenbond heb willen opmerken. Ik behoor tot hen, die in de ontwikkeling van den Volkenbond een volstrekt vertrouwen hebben omdat zij daarin zien de voortschrijdende evolutie van de staten tot een noodzakelijk geworden hooger en associatievorm. Wie meent, dat alles bij het oude is ge-

bleven, moge zich een groot realist voelen, inderdaad ziet hij de werkelijkheid niet. Al heeft het ontwikkelingsproces nog niet het peil bereikt, waarop enkelen het thans reeds willen zien, dit neemt niet weg dat problemen, welker beteekenis zich over de landsgrenzen uitstrekt, niet meer buiten het kader van de nieuwe ordening kunnen worden beschouwd. De krijgswetenschap zal, wil zij geen rem worden voor de ontwikkeling van deze nieuwe phase, met de gewijzigde aspecten dezer problemen moeten rekening houden.

De VOORZITTER: Hooggeachte Professor! Het luid applaus, waarmede Uwe schitterende rede ontvangen is, moge U reeds nu het bewijs geven, met welke groote ingenomenheid deze door de in zoo groot aantal opgekomen leden is ontvangen.

Ik stel voor 10 minuten pauze te houden.

Mijne heeren! De uitslag van de stemming is, dat de onderstaande 6 heeren de meeste stemmen hebben gekregen en meer dan de volstreekte meerderheid: de heeren FURSTNER, SCHUURSMA, BOOTS, BERENSCHOT, VAN DEN AKKER en FABIUS.

Zij zijn dus ingevolge het Reglement gekozen als lid van het Bestuur.

De heeren FURSTNER, SCHURMAN en BOOTS verklaren de herbenoeming, de heer BERENSCHOT de benoeming te aanvaarden en aan de andere heeren zal schriftelijk verzocht worden, of zij zich de benoeming zullen laten welgevalven. ¹⁾

Voor het debat zijn een 8-tal heeren ingeschreven; achtereenvolgens zal hen het woord verleend worden.

Het eerst geef ik het woord aan den heer W. H. VAN TERWISGA.

De heer VAN TERWISGA. Mijnheer de Voorzitter, Mijne heeren. Dat door mij het woord werd gevraagd was niet om

---

¹⁾ Van den heer v. D. AKKER is bericht ontvangen, dat hij de benoeming aanvaardt, terwijl de Heer FABIUS door drukke werkzaamheden voor de benoeming heeft bedankt.

met den geachten inleider in debat te treden, te doen blijken van eenig verschil van opvatting of te vragen eenige nadere toelichting.

Ik vroeg het woord omdat ik een voorstel wilde doen.

Waar U mij als eerste spreker toeliet, zij het mij vergund uiting te geven aan het gevoel van dankbaarheid, dat ons allen ongetwijfeld bezielt en uit te spreken een woord van hulde tot Professor FRANÇOIS, die voor ons hier heeft behandeld een onderwerp, hetwelk actueel is als haast geen ander, hetwelk bij onze politici, ja bij de gansche bevolking, de voortdurende belangstelling heeft; waar toch nog steeds naar een goede oplossing van het weermachsvraagstuk wordt gezocht.

De goed doorwerkte en overtuigende rede waarin Professor FRANÇOIS het belangrijke onderwerp op zoo grondige, zakelijke wijze heeft behandeld, moge overal en bij iedereen in ernstige overweging worden genomen.

Ik doe U daarom het voorstel het gesprokene te brengen ter kennis, in de eerste plaats van de leden der Volksvertegenwoordiging, en voorts van allen die, in ons land, zeggenskracht hebben (of meenen te hebben) ten opzichte van het vraagstuk der bewapening (of ontwapening), hetwelk thans allerwege en onophoudelijk aan de orde is. Die allen mogen niet onkundig blijven van hetgeen hier gesproken werd.

Generaal KALFF. Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. Ik heb het woord gevraagd, omdat ik op eenige der stellingen van den geachten inleider graag enkele toelichtingen zou verkrijgen, en tevens gaarne eenige opmerkingen daaraan zou vastknoopen.

Doeh voor daartoe over te gaan, wensch ik een woord van hulde te richten tot prof. FRANÇOIS voor de uiterst heldere en duidelijke, boeiende en leerrijke wijze, waarop hij dit belangrijke onderwerp hedenavond voor ons heeft uiteengezet. Belangrijk omdat het voor allen, die belangstellen in de Nederlandsche weermacht van waarde is een goed inzicht te hebben in de taak, die haar, ook in het huidige tijdsge-

wricht kan wachten en welke als basis moet dienen voor de organisatie van die weermacht.

De hulde aan den spreker gebracht, wensch ik ook over te brengen op het bestuur onzer Vereeniging, dat de gelukkige gedachte heeft gehad, dit gewichtige vraagstuk op de agenda te plaatsen.

De toelichtingen, die ik gaarne zou ontvangen, betreffen de stellingen 4 en 5 van den inleider, in onderling verband beschouwd.

In de 4e stelling doet de inleider uitkomen, dat met het Protocol van Genève de Volkenbond niet het doel heeft bereikt, dat hij er zich van voorstelde. Het streven was in hoofdzaak daardoor te komen tot een vreedzame beslechting van internationale geschillen, geldende *in 't algemeen*. Reeds bij een vroegere gelegenheid, toen ik den geachten spreker mocht hooren, heeft deze ons uiteengezet, dat het niet mogelijk was bij de huidige ontwikkeling van het internationale recht het voor oogen gestelde doel te bereiken, omdat de sprong te groot was. Het had de voorkeur verdiend dit doel langs geleidelijken weg, in verschillende etappes te bereiken, dan was de kans op verwezenlijking grooter geweest.

Kan men nu zeggen, zooals in stelling no. 5 wordt gedaan, dat de verdragen van Locarno *een middel zijn*, om geleidelijk tot het voorloopig nog onbereikbaar gebleken doel te geraken?

M.i. heeft men op de IVe Assemblée tevergeefs getracht om het tot stand komen van het Rijnpact, gevolgd door andere regelingen, als een uitbreiding van het Protocol en een toepassing van zijn beginselen voor te stellen.

Immers, het Protocol en Locarno ademen een anderen geest. 't Protocol is universeel, wil het vraagstuk van een hoog algemeen standpunt regelen, viseert verder het verdrag tusschen Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Italië en de verdere arbitrageverdragen brengen slechts meerdere veiligheid voor die landen en daardoor b.v. ook *indirect* voor ons eigen land teweeg.

Velen meenen intusschen dat de algemeene onderlinge waarborg van het Protocol *principieel* blijft verschillen van

elke som van *speciale* waarborgen, die zich slechts over enkele landen uitstrekken.

Mijn eerste vraag is derhalve: Is Locarno een schrede voorwaarts?

Er zijn er die vinden dat die verdragen in verschillende opzichten *een achteruitgang* zijn na het Protocol. Professor Mr. VAN MEURS zegt in een overzicht in den Socialistischen Gids:

„Maar laat men de waarheid niet verdoezelen dat twee „voortreffelijkheden van het Protocol hier ontbreken: de „algemeene uitsluiting van een oorlog der individueele „staten en de uitsluiting van het recht om zelf te bepalen „of er reden is om een „aangevallene” te hulp te komen „zonder een onpartijdige beslissing af te wachten. de be- „ruchte *déclenchement automatique* van het waarborgver- „drag van 1923, die hier weer onder andere namen is „binnengeloodst. Dit zijn de groote gebreken.”

En Mr. DRESSELHUYNS wees in de Tweede Kamer der Staten-Generaal ook op dit verschil en noemde het een achteruitgang:

„Toch mag niet worden vergeten, dat het accoord van „Locarno, het Westelijk pact, ideëel een sterke teruggang „is tegenover het Protocol van Genève omdat het niet uni- „verseel is, maar slechts tussehen enkele landen is gesloten, „doch ook omdat de groote vinding van het Protocol, het „automatisch aanwijzen wie als aanvaller moet worden be- „schouwd, is verdwenen en nu de logische volgorde der „feiten moet zijn dat eventueel de oorlog wordt ontketend „en eerst daarna de vraag, wie aanvaller is, voor den „Volkenbond zal worden gebracht. Op dit oogenblik heeft „het Verdrag van Locarno de zaak in een andere phase „gebracht door in art. 4 sub 3°. haar aldus te omschrijven „dat in geval van een flagrante schending van art. 2 van „het tegenwoordig verdrag, alle partijen bevoegd en ver- „plicht zijn aanstonds op te treden.”

Mijne heeren. Als ik zelf op de gestelde vraag antwoord moet geven, dan zie ik het zóó dat er wel overeenkomst is, of liever arbeid in analoge richting, in zóó verre dat door

Locarno wel de veiligheid van enkele zeer voorname staten wederzijds wordt gewaarborgd, dat dus in dat opzicht *een begin* wordt gemaakt met grootere waarborgen dat men niet tot oorlog zal overgaan — wat reeds van ontzaglijke waarde is — maar dat het Protocol verder ging in zijn bedoelingen, met name wat de beslechting van geschillen betreft.

Wanneer wij zien wat de Engelsche minister CHAMBERLAIN in het Parlement heeft gezegd toen hij sprak over de critick, vervat in het amendement der Labour-Party, dat er te Locarno geen voorziening was getroffen ten aanzien van algemeene ontwapening, dan vind ik daar mijne opvatting bevestigd:

„Wat wij gedaan hebben is een nieuwe verzekering van „vrede en veiligheid te brengen aan vele der naties, die zich „het meest bedreigd en onveilig gevoelden. Door dit te doen „geloofden allen, die daar waren, dat wij de mogelijkheid „bevorderden om doeltreffend de quaestie der ontwapening „te behandelen en dat wij een nieuwen geest hebben ge- „bracht in het werk van de vergadering van den Volken- „bond en van zijn raad”.

Misschien zal de inleider antwoorden dat het slechts een vraag van academische waarde is of Locarno nu als een achteruitgang moet worden beschouwd of niet, maar ik acht het intusschen in zooverre wèl van belang, al heeft zij misschien practisch weinig nut, omdat tegenwoordig zoo veelvuldig met 't effect van den „geest van Locarno” geschermd wordt.

Een tweede, meer belangrijke vraag is: Moeten wij ons nu voorstellen, dat door een serie van analoge verdragen eerst de veiligheid voldoende gegarandeerd moet zijn (ik denk aan het Balkanpaet) vóór dat tot beperking van bewapening kan worden overgegaan? Heeft de Raad van den Volkenbond het in de hand, dit te beslissen? Ben ik niet juist dat in de Resolutie der VIe Assemblée werd opgenomen, dat eerst voldoende veiligheid moet zijn verkregen? Ik meen, dat ik uit het antwoord van den Minister van Buitenlandsche Zaken, bij de behandeling zijner Begrooting

dit jaar gegeven, zulks mag afleiden. Immers daar werd gezegd:

„Wat is nu in mijn oogen de beteekenis van Locarno?
„De beteekenis van Locarno is deze, dat het *een aansporing*
„is aan Staten, die geschillen en quaesties hebben, om
„op de basis van den veiligheidstoestand in het leven geroe-
„pen door den Volkenbond, er naar te streven die quaesties
„door onderling overleg, uit den weg te ruimen, tengevolge
„waarvan de baan op den duur vrij kan komen voor de meer
„generale regelingen, zooals die van het Protocol te Genève.

„M. d. V., Wanneer het in navolging van Locarno zoo zou
„mogen loopen, dat met betrekking tot verschillende quaes-
„ties, die in Europa zorg baren en tot conflicten aanleiding
„kunnen geven, de mogelijkheden, die daarbij rechtstreeks
„betrokken zijn, gingen zitten aan de conferentietafel, met
„de oprechte bedoeling om die moeilijkheden onderling
„onder de oogen te zien en uit den weg te ruimen of
„althans voor zoover radicale oplossing niet mogelijk is, ze
„onschuldig te maken, dan geloof ik dat dan wanneer langs
„dien weg verder systematisch werd te werk gegaan, in
„Europa een veiligheidstoestand zou ontstaan die misschien
„de behoefte aan additionneele waarborgen zou verminderen
„en de regeling van het bewapeningsvraagstuk zou verge-
„makkelijken.

„Dat is naar mijn meening de boodschap die Locarno
„brengt.”

Men zal mij toegeven dat deze in onderstellenden toon gestelde zienswijze op voorzichtige wijze de mogelijkheden aangeeft waarvoor ruimte is.

Het tot nu toe behandelde betreft slechts *principiele* verschillen, maar ook in ander opzicht is er in zoover *achteruitgang*, dat het Tractaat een zuiver *Europeesch* product is, en voor de *andere* groote vraagstukken in de wereld dan de verhouding tussehen Frankrijk en Duitschland brengt het de oplossing niets verder, ja zelfs laat het de Oostelijke quaestie van Duitschland's grenzen onopgelost, want verder dan een *compromis* is het tussehen Duitschland en Polen niet gekomen en Frankrijk heeft feitelijk zijn be-

slist partij kiezen voor Polen laten varen; en eindelijk moet het als een achteruitgang, van generaal standpunt bezien, worden beschouwd dat in Locarno de vermeerderde invloed der groote mogendheden sprekend is; ook op de Assemblée te Genève is die dit jaar naar voren gekomen en beteekent een reactie op de in de eerste jaren van den Volkenbond meer gehuldigde *gelijkheid der Staten*.

Velen nemen dit niet zoo zwaar en achten het niet meer dan natuurlijk. In bovengenoemde studie wordt gezegd:

„Want het dogma der gelijkheid der Staten in het Volkenrecht is, neemt men het niet in zeer beperkte technische beteekenis, „*grave Theorie*” en het is ook hecl natuurlijk „dat 30 millioen menschen meer te zeggen hebben dan „1 millioen!”

Omdat wij, als klein landje, met die opvattingen zeer te maken hebben, wil ik een Fransche zienswijze, die bijzonder scherp deze quaestie in 't licht stelt, even citeeren. In een artikel van LUDOVIC NAUDEAU over „L'Avenir de la Société des Nations”, wordt gezegd:

„Ce qu'il y a de beau, de noble, de magnifique dans le „Protocole, disait M. BRIAND (discours de mars 1925) c'est „d'abord qu'il ignore les *grandes*, les *petites*, les *moyennes* „*nations*. Il les considère, toutes comme, ayant droit à la „même sécurité. Il s'efforce de la leur donner *sans distinction de grandeur ou d'importance*.”

Certes, du point de vue de l'idéal, nous nous associons au langage de cet illustre orateur, mais le seul fait que notre attention ait été frappée par une telle égalité de représentation accordée à des organismes aussi *inégaux*, ramène notre esprit, — que nous le voulions on non — *vers le sentiment de la réalité*. Et la réalité quelle est elle? C'est que cette égalité apparente n'est, et ne peut être... qu'un leurre.

C'est, que certains états sont de véritable „*dread-noughts*”, avec une prodigieuse puissance d'artillerie, de cuirasse et de machines, tandis que d'autres pourraient être symbolisés par des vaisseaux moins récemment construits; d'autres encore par des croiseurs légers, pour en arriver à des canots à vapeur et à des pirogues. Or, faire semblant

de supposer que dans les circonstances les plus graves, les plus critiques de la lutte pour la vie, le commandant du „draednought” voudra bien toujours tenir compte des signaux qui lui seront faits par les chefs de pirogues, n'est-ce pas avouer, dès l'abord : *qu' on ne désire, pas regarder la vérité telle qu'elle est?* et qu'on préfère s'endormir dans la fumée des souges? La vérité inéluctable, la vérité que tout le monde voit bien, c'est *qu'il y a de grandes et de petites nations*; c'est, que les grandes nations ont des besoins, des ressources, des énergies, des organisations, des responsabilités et une puissance concentrée que n'ont pas *plusieurs petites nations même associées*.

La vérité c'est, que parmi les 54 nations représentées à Genève, il y a quatre dreadnoughts : l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon. Que demain ces quatre dreadnoughts quittent la flotte internationale, et tout ce qui restera d'elle sera désemparé.

Nous en venons donc à une notion essentielle qu'il nous faudra envisager avec virilité : si du point de vue de l'idéal il est excellent d'accorder une place égale à Haïti, à l'empire britannique et au Luxembourg, il n'en est pas moins probable que, dans les cas les plus critiques, les *grandes* nations tendront à s'occuper principalement des *grandes* nations et qu'elles tiendront compte seulement dans la limite de leurs convenances du verdict prononcé par un jury mondial, aussi respectable que nébuleux.

Le Pacte et le Protocole ont prévu des sanctions qui seraient exercées contre un agresseur éventuel. Mais le cas échéant, par qui ces sanctions seraient-elles réalisées, sinon par de bons „forts”, seuls capables de punir un méchant „fort”?

Contemplant avec admiration et respect ce parlement international de Genève qui est la plus noble création du genre humain, *mais ne perdons jamais de vue néanmoins* que notre *destinée immédiate*, à nous autres Français, sera principalement déterminée par les rapports que nous entretiendrons avec les *grands Etats*, qui nous avoisinent *directement*.

M. H. Ofschoon ik weet, dat men niet houdt van voorlezing in vreemde taal, meende ik goed te doen die opvatting mee te deelen, omdat wat voor „*nous autres Français*” geldt, *a fortiori* voor ons Nederlanders te behartigen valt.

We moeten ons bewust zijn van de *mate* van onzen invloed. Van dit inzicht gaf onze Reggering blijk, toen zij in het Verslag der Eerste Kamerzitting van den Volkenbond vermeldde, „dat de Nederlandsche delegatie zich geroepen „achtte tot het betrachten van een zekere ingetogenheid in „het ontwikkelen van verstrekkende denkbeelden en deze zich „ten plicht rekende, als vertegenwoordigende een kleineren „Staat, waar het gold de behandeling van politieke vragen, „waarin ons land tot nu toe niet was gemengd.”

Al kunnen wij er een eer in stellen, dat onze vertegenwoordigers bij den Volkenbond zulk een eervolle positie innemen, wat wij danken aan de uitnemende persoonlijkheden, die deze taak te vervullen kregen, toch moeten wij dien invloed niet overschatten.

Het verwijt in en buiten de Kamer over: te veel „de rol van belangstellend toeschouwer spelen”, van een „te lauw optreden”, de aanmaning om toch „de leiding te nemen” en het „voorbeeld te geven”, zijn dan ook gemakkelijker uitgesproken dan dat er aan is te voldoen.

Begrijpelijker is de lof Jhr. LOUDON gebracht voor het initiatief door hem ontwikkeld — natuurlijk in overleg met den Minister — om de bestudeering van het vraagstuk der beperking van bewapening meer actief ter hand te nemen. Immers ook wij zijn daarbij ten zeerste betrokken en het is goed dat ook ons streven in die richting gaat.

Zeer moet worden toegejuicht, dat men ook hier te lande 't belang inzielt, dat dit vraagstuk van alle kanten wordt bekeken; de heer mr. DRESSSELHUYNS, die verleden jaar reeds op een Staatcommissie aandrong om na te gaan welke de invloed van het Protocol van Genève op de organisatie van onze weermacht zou moeten zijn, vroeg ook dit jaar om een *nationale* commissie om te bestudeeren welke plaats Nederland in den Volkenbond zal innemen onder den invloed van de nieuwe stroomingen.

Men kan over het daarmee te bereiken resultaat verschillend oordeelen, en de opmerking werd ook reeds gemaakt, dat het effect van een dergelijke commissie niet groot zou kunnen zijn, omdatt het beleid en de verantwoordelijkheid in deze materie toch bij den Minister van Buitenlandsehe Zaken moeten blijven berusten, toch verdient m. i. bestudeering van deze vraagstukken in ruimen kring, toejuiching.

Ik zou zeggen: hoe meer, hoe beter, opdat men ons bereid vinde en we „geladen” eventucele plannen en voorstellen, die ons bereiken, ontvangen kunnen.

Maar tusschen bestudeering, voorbereiding, overleg en het overgaan tot het nemen van maatregelen van beperking ligt een breede marge!

In dit verband wijs ik op de buitengewone moeilijkheid van dit algemeene vraagstuk, zóó moeilijk, dat de Italiaan COPPOLA er van zeide, dat de voorbereiding voor de voorgenomen conferentie zulk een geweldig werk zal zijn, dat zij misschien onze kracht te boven gaat. Of zij zal onvolledig zijn, òf alweer verouderd, voordat zij gereed is!

Het zou mij te ver voeren op de details van dit uiterst ingewikkelde vraagstuk, dat beoogt een oplossing te geven van een quaestie, waarin de meest tegenstrijdige belangen der geheele wereld zijn gemengd, nader in te gaan.

Van één zaak ben ik overtuigd, men moet dit vraagstuk niet van *nationaal*, maar van *internationaal* standpunt bezien en oplossen, zooals Minister VAN DER VELDE het ook in de Belgische Kamer gezegd heeft: „de conferentie voor beperking van bewapeningen, die als noodzakelijk complement van de Verdragen van Locarno moet komen, moet van „nu af aan staan op het eerste plan van aller aandacht, „want alleen een *algemeene, evenredige en gelijktijdige vermindering* zal de veiligheid voor allen mogelijk maken.” Daar moet het heen!

En daarom acht ik uit den booze adviezen, die hier van allerlei kant opduiken, om tot *nationale ontwapening* over te gaan, niet alleen van een zijde om daarmede politieke winst te behalen, maar ook van de zijde van z.g.n. „deskundigen”.

Men heeft zeker gelezen het stuk, ondertekend door den oud-zeeofficier MEDENBACH in de N. R. Ct., waarin deze, het Departement van Defensie besprekend, zich afvraagt of „na Locarno” de talrijke millioenen voor 's Rijks defensie niet beter kunnen worden besteed?

„Algemeen wordt in Europa — en ook in Amerika, — aangenomen, dat *Locarno* de kansen op vrede in West-Europa „belangrijk heeft verhoogd, waaruit logisch voortvloeit, dat „de beteekenis van een leger voor Nederland belangrijk is „verlaagd,” en in zijn verder betoog vraagt S., of het „thans „nog wel zin heeft ruim 1500 beroepsofficieren en 6300 „reserveofficieren aan te houden en voor verreweg het over- „grootste deel jaren lang doelloos te laten rondloopen?”, ter- „wijl hij eindigt:

„Om kort te gaan: een terugbrengen van het Veldleger „van 4 op 2 divisies en opheffing van het Vestingstelsel is, „na Locarno, een zeer gering risico, dat wij gerust op ons „kunnen nemen.”... enz....

Gerust? Ik vraag M.H. Wie geeft die gerustheid?!

Ik moet protesteeren tegen zulk geschrijf dat een funesten invloed heeft en waarin getracht wordt „op grond van *Locarno*”, voorbarig en onvoldoende gemotiveerd onze legersterkte aan te tasten en een eenzijdige nationale ontwapening in 't leven te roepen. Daarom heb ik met zooveel instemming de 6°. stelling van den inleider begroet, waarin hij, de bij uitstek bevoegde, constateert dat onder deze omstandigheden, d.w.z. dus óók met *Locarno* de taak van de Nederlandsche weermacht nog dezelfde is als voorheen.

M. d. V. Ik begrijp wel dat van zekere zijde men dit militaristische, archi-conservatieve denkbeelden zal noemen, gemis aan oog voor de veranderingen in den tijdgeest en hoe men het meer wil noemen; misschien wordt mij wel seniele afslijting aangewreven, maar ik blijf handhaven dat op het stuk van beperking van bewapening wij nog altijd ons moeten stellen op het standpunt in Art. 8 van het Pact ingenomen: dat de leden van den Volkenbond erkennen, dat de instandhouding van den vrede de vermindering eischt der nationale bewapeningen tot het *minimum vereenigbaar*

met de nationale veiligheid en met de uitvoering van de internationale verplichtingen, ingeval van gemeenschappelijke actie. Het kon niet beter worden gezegd.

M. H. Wij doen voor niemand onder in 't streven om de lasten die de bewapeningen op de volken doen drukken te verminderen, maar ik geloof dat het in dezen *niet* aan de *kleine staten* is om vóór te gaan, maar aan de *grooten*. Eerst de grooten, juist omdat het de grooten zijn. Van de kleinen heeft men nimmer agressie te verwachten, alleen afweer. En ik vond het een waar woord toen ik las: „Mochten de kleine naties *vóórtijdig* gaan ontwapenen en het nut daarvan op de Genève'sche tribune de wereld inbazuinen, dan zou hun geluid in de grooten landen niet doorklinken.”

Van *onzen* kant echter het getuigenis dat wij ten volle bereid zijn aan die *gezamenlijke actie* actief deel te nemen.

M. d. V. Resumeerende wensch ik uit te spreken dat naar mijn oordeel wij het heilige vuur voor het ideaal van den Volkenbond in ons brandende moeten houden, maar dat daarnevens onze oogen wijd open moeten blijven voor de eischen van de koude, nuchtere, onverbiddelijke *realiteit*.

De heer VERSCHOOR. Mijnheer, de Voorzitter. Ik zou Professor FRANÇOIS gaarne willen vragen, of hij mede kan deelen, welke militaire maatregelen de beide partijen, die hun geschil voor den Volkenbondsraad gebracht hebben, volkomen te goeder trouw mogen nemen, gedurende het tijdvak dat zij bij niet eenstemmig zijn van den Volkenbondsraad moeten laten verlopen, alvorens een oorlog te beginnen.

Mogen zij b.v. gedurende die drie maanden de weermacht versterken, weermiddelen koopen, e.d.?

De heer SCHURMAN. Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkele vraag wenschte ik te richten tot den geachten spreker van hedenavond en wel deze. Als ik goed heb verstaan, heeft prof. FRANÇOIS gezegd, dat onder meer in de verdragen van Locarno is opgenomen de bepaling, dat aan arbiters zullen kunnen worden onderworpen strijdpunten, welke zich voordoen ingevolge interpretatie van verdragen.

Nu weten we allen, dat de mogendheden der Entente, in het bijzonder Frankrijk, zeer gevoelig zijn op het punt van text en uitleg van het verdrag van Versailles. En nu is mijn vraag of ook geschillen, ontstaande uit verschillende uitlegging, van sommige punten van *dit* verdrag, langs den weg van bemiddeling zullen worden opgelost, dan wel dat ten deze de oude opvatting gehandhaafd is, dat met betrekking hiertoe de Ententemogendheden eenzijdig hebben te beslissen. In het bijzonder schijnt mij dit van belang in verband met het vaststellen van den datum, waarop de bezetting van het Rijngebied wordt geacht te zijn ingegaan. In Duitschland is men geneigd als zoodanig aan te nemen, den datum, waarop dit gebied daadwerkelijk door de overwinnende legers is bezet, terwijl men aan de andere zijde hiervoor vast houdt aan een niet vastgestelden datum, waarop de uitvoering der bepalingen van het Verdrag van Versailles wordt geacht te zijn begonnen. Waar dit vraagstuk te eeniger tijd zeer actueel kan worden, zal ik z. m. gaarne hierop een antwoord ontvaugen.

Schout-bij-nacht SURIE. Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde gaarne een paar korte opmerkingen maken. De geachte inleider prof. FRANÇOIS, heeft in zijn rede 4 gevallen genoemd, waarin volgens hem Nederland als lid van den Volkenbond aangewezen zal zijn op de onzijdigheid.

Het eerste geval is, dat de Raad van den Volkenbond eenstemmig den Staat-misdadiger heeft aangewezen en dat Nederland, hoewel zich vereenigende met deze uitspraak, op grond zijner geografische ligging, vermeent zich te moeten onthouden van deelneming in de militaire actie.

Het tweede geval is, dat Nederland niet medegaat met het eenstemmig gevallen oordeel van den Raad en op dien grond zich wenscht te onthouden van deelneming aan de militaire actie.

Het derde geval is, dat geen eenstemmigheid in den Raad bereikt wordt en op dezen grond Nederland afzijdig wenscht te blijven.

Het laatste geval is het krachtens het Volkenbondsverdrag uitbreken van een z.g.n. legitiemen oorlog, waarin Nederland de positie van onzijdige wenscht in te nemen.

Met prof. FRANÇOIS' meening, dat in de beide laatste gevallen, de oude onzijdigheid mogelijk en wenschelijk blijft, kan ik mij vereenigen.

Dat echter in de eerste twee door hem genoemde gevallen, die onzijdigheid voor Nederland de aangewezen positie zou moeten zijn, meen ik bepaaldelijk te moeten betwijfelen. Ik kan niet aannemen, dat Nederland als lid van den Volkenbond, bij eerstemmige aanwijzing van den Staat-misdadiger door den Raad en zelf van oordeel dat deze aanwijzing juist is, zich onbepert zou kunnen onttrekken aan de militaire dwangmaatregelen op grond van de geografische ligging, maar nog minder dat Nederland onzijdig zou kunnen blijven en daarmee zoowel den aanvaller als den aangevallen staat op voet van gelijkheid behandelen.

Deze volkenrechtelijke constructie lijkt mij in verband met de in art. 16 van den Paet voorkomende plicht tot deelname aan de economische boycot en die van doortocht aan de troepen der gemeenschappelijke actie onhoudbaar.

Ook in het door prof. FRANÇOIS genoemde tweede geval vermeen ik, dat Nederland als Volkenbondslid zich heeft te gedragen naar het eenstemmig oordeel van den Raad en afgescheiden van de vraag, of Nederland zich op grond van zijn afwijkende meening kan onthouden van deelneming aan de militaire actie, vermeen ik, dat ook in dat geval Nederland niet onzijdig kan staan tegenover zoowel den rechtens aangewezen aanvaller als den aangevallen Staat.

Ik acht, waar op dit punt dus blijkbaar verschil van meening mogelijk is, het van belang de nadere uiteenzetting van den geachten inleider te zullen vernemen. Prof. FRANÇOIS is door zijn grondige kennis van inhoud en interpretatie van het Volkenbondverdrag wellicht in staat, mij te kunnen antwoorden in hoeverre mijn meening in deze kwestie juist is.

Kapitein HARBERTS: Mijnheer de Voorzitter! De bepalingen van het Volkenbondsverdrag geven inderdaad een vrij

redelijke kans, dat in de toekomst een oorlog zal worden voorkomen, indien de Raad van den Volkenbond er in slaagt, zijn rapport met algemeene stemmen te doen aannemen. Velen meenen, dat dit het normale geval zal zijn. Dat een dergelijke eenstemmigheid geenszins onmogelijk is, bewijst het optreden van den Raad bij het kort geleden uitgebroken conflict tusschen Griekenland en Bulgarije.

Ik ben echter van meening, dat een dergelijke eenstemmigheid van den Raad niet de regel, doch veeleer de uitzondering zal zijn. In de eerste jaren na het ontstaan van den Bond was een dergelijke eenstemmigheid inderdaad min of meer voor de hand liggend, omdat de wereldoorlog bij de groote meerderheid der Staten een ongeveer gelijke geestesgesteldheid had te voorschijn geroepen. Naarmate echter de jaren verloopden, is het te verwachten, dat de Staten zich meer en meer van die geestesgesteldheid zullen losmaken, en dat ook in den boezem van den Raad verschillende stroomingen tot uiting zullen komen, in hooge mate afhankelijk van de belangen dier Staten. Brazilië en Uruguay of, om een der Europeesche leden van den Raad te nemen, Zweden, zullen ongetwijfeld andere belangen hebben dan vele andere leden van den Raad. De geschillen nu, die verreweg het grootste gevaar voor oorlog opleveren, zijn niet de rechtsgeschillen, doch de belangen-geschillen. Brekt zulk een geschil in Europa uit, dan is het wel als zeker aan te nemen, dat daarbij ook de belangen van verschillende leden van den Raad ten nauwste betrokken zullen zijn. Bij het bepalen van hun stem zullen die leden zonder eenigen twijfel, wellicht zelfs in de eerste plaats, rekening houden met hun eigen belangen. Dat onder die omstandigheden de Raad er in zal slagen éénstemmig een besluit te nemen, is nauwelijks te verwachten. In plaats dat deze eenstemmigheid de regel zal zijn, zooals het groote publiek over het algemeen aanneemt, de norm, zal ze naar mijn meening veeleer de uitzondering zijn; in dat geval behouden de bondsleden hun volledige vrijheid van handelen en ontstaat de zoogenaamde rechtvaardige oorlog. Indien deze opvatting juist is, dan betekent dit, dat wij ook in de toekomst zeer ernstig rekening

zullen moeten houden met de kans op oorlog; daaruit volgt tevens, dat naar mijn meening de eisch van handhaving onzer neutraliteit, die steeds en terecht een hoofd-eisch is geweest voor onze weermacht, ook voor de toekomst niets van zijn belangrijkheid heeft verloren.

Hieraan sluit zich als van zelf aan een tweede vraag, n.l. deze: Acht prof. FRANÇOIS het wenschelijk, acht hij het in het bijzonder voor Nederland toelaatbaar, dat de eisch van eenstemmigheid van den Raad voor het nemen van bindende besluiten wordt losgelaten, en wordt vervangen door een meerderheidsregel, hetzij in den vorm van regionale eenstemmigheid, hetzij in den vorm van een meerderheid van een bepaalde verhouding?

De tweede opmerking, die ik zou willen maken, heeft betrekking op de automatisch intredende sancties. We hebben gehoord, dat Locarno de mogelijkheid opent om automatisch tot sancties over te gaan, indien een flagrante schending van het verdrag heeft plaats gehad. Een dergelijke schending zou b.v. een oorlogsverklaring kunnen zijn. Krachtens het in 1917 gesloten verdrag moest tot nog toe elke oorlog worden voorafgegaan door een oorlogsverklaring. In de toekomst zal dit, vrees ik, anders zijn; beide partijen zullen de aan deze verklaring verbonden gevaren, zooveel als slechts mogelijk is, vermijden, en het is te voorzien, dat de oorlogsverklaring eerst zal gedaan worden nadat de oorlog „feitelijk” reeds is uitgebroken. Deze wijze van handelen zou ongetwijfeld een achteruitgang beteekenen. De moeilijkheden om vast te stellen, wie nu eigenlijk de aanvaller is, zullen daardoor in buitengewone mate toenemen, en ik kan mij voorstellen, dat onder die omstandigheden een der Staten, b.v. Frankrijk, van meening is dat een der partijen zich aan een flagrante schending heeft schuldig gemaakt, terwijl b.v. Engeland deze zelfde overtuiging nog geenszins heeft, ja zelfs, dat Engeland van meening is dat juist de andere partij de aanvaller is. Ik zou daarom aan prof. FRANÇOIS willen vragen: „Is in Locarno ook onder de oogen gezien de toestand, die in dat geval ontstaat? Is er wellicht een bepaling gemaakt, waarbij is vastgesteld dat

automatisch intredende sancties slechts kunnen plaats hebben indien alle vier daarbij betrokken Staten, in casu Italië, Frankrijk, België en Engeland, het daarover eens zijn?

Mijn derde opmerking ten slotte betreft de eenzijdige ontwapening. Prof. FRANÇOIS heeft reeds in het licht gesteld, dat ook onder de auspiciën van den Volkenbond het behoud van een weermacht alleszins gewettigd is. Eenzelfde opvatting treffen we ook aan in de stukken van den Volkenbond zelve, en wel in het „Rapport Général”, behoorende bij het Protocol van Genève. Wel is waar is dit Protocol thans definitief vervallen, is het dood en begraven, doch dit beteekent geenszins, dat daarmede tevens alle daaraan verbonden beschouwingen en opvattingen hun waarde zouden hebben verloren.

In dat Rapport Général nu werd mijn aandacht getrokken door de volgende opmerking — ik maak mijn excuus dat ook ik thans Fransch moet gaan citeeren!

„La prohibition n'atteint que la guerre d'agression. Il „va de soi qu'elle ne s'étend pas à la guerre défensive. Le „droit de légitime défense demeure respecté, comme il doit „l'être. L'Etat attaqué conserve entière la liberté de résister „de toutes ses forces aux actes d'agression dont il serait „victime. Sans attendre l'assistance à laquelle il a droit de „la part de la communauté internationale, il peut *et doit* „— ik leg den nadruk op dit „*doit!*” — commencer par „se défendre par ses propres moyens. Son intérêt se confond „ici avec l'intérêt général. Il ne saurait y avoir à cet égard „le moindre doute.”

Ik ga echter thans een stap verder. Naar mijn vaste overtuiging zou de eenzijdige ontwapening van een land dat zich in een zoo bijzondere geographische ligging als Nederland verheugt, de kans op het uitbreken van een conflict zeer aanmerkelijk vergrooten. Art. 11 van het Volkenbondsverdrag legt aan den Bond de taak op, werkzaam op te treden bij elke handeling, die de internationale betrekkingen zou kunnen aantasten en derhalve den vrede in gevaar zou kunnen brengen. Tot nog toe heeft de Volkenbond zich uiteraard uitsluitend bezig gehouden met het gevaar, ont-

staan uit een te gróóte bewapening. Ik vraag mij echter thans af — en ik hoop dat prof. FRANÇOIS ook deze vraag zal willen beantwoorden — of het niet evenzeer op den weg van den Volkenbond ligt om zijn aandacht te wijden aan een Staat, die dreigt den vrede in gevaar te brengen, niet doordat hij zijn bewapening te hoog opvoert, doch doordat hij wil opgaan den diametraal daartegenover staanden weg, n.l. dien der eenzijdige ontwapening.

Overste VAN MUNNEKREDE: Mijnheer de Voorzitter!

Alvorens enkele opmerkingen te maken over hetgeen ons heden avond heeft bezig gehouden, wil ik gaarne mijn groote vreugde uiten over het feit, dat de belangrijke stellingen betreffende de huidige militaire positie van Nederland zijn verdedigd door professor FRANÇOIS, een man van groot gezag op het gebied van Volkenbondsangelegenheden.

Want als diezelfde stellingen zouden zijn ontwikkeld door een officier, dan vrees ik, dat daarvan niet die invloed zou uitgaan, die nu kan worden verwacht.

Immers, als een officier aangelegenheden betreffende de landsverdediging behandelt, dan verdenkt men hem, helaas! maar al te dikwijls van te spreken met zuiver egoïstische bedoelingen.

Thans ingaande op hetgeen prof. FRANÇOIS heden avond heeft gezegd, vraag ik nog enkele oogenblikken uwe aandacht voor het neutraliteitsbeginsel, dat de professor in het laatste gedeelte van zijne rede vrij sterk op den voorgrond heeft geschoven en dat ook reeds door schout-bij-nacht SURIE is besproken.

M.i. past dat beginsel slecht in de volkenbondsgedachte.

Vergis ik mij niet, dan is een van de hoofdbeginselen, waarop de volkenbondsgedachte aanvankelijk berustte, de bereidwilligheid van alle staten om, desvereischt, met dwangmiddelen van allerlei aard, den rustverstoorder tot rede te brengen.

Indien alle staten zich eerlijk naar dat beginsel gedroegen, dan zouden er bij een toekomstig conflict geen neutralen meer zijn en waar geen neutralen zijn, daar behoeft uit den

aard van de zaak geen neutraliteit te worden verdedigd.

Ik betreur het daarom, dat aan Zwitserland is toegestaan bij een eventueel conflict een neutrale houding aan te nemen.

Op dat precedent zouden andere staten zich kunnen beroepen en daarvan zou wel eens het gevolg kunnen zijn, dat, als het er op aankomt, van een volkenbondsactie weinig terecht komt.

Ik acht die neutraliteitskwestie daarom van zooveel belang, omdat de militaire krachten, die noodig zijn tot handhaving van de neutraliteit niet dezelfde behoeven te zijn als die welke een staat zou moeten bijdragen tot handhaving van het internationale recht.

Wanneer op deugdelijke, strategische gronden kan worden aangetoond, dat bij de bestaande internationale verhoudingen voor de handhaving van de neutraliteit van Nederland, 4 divisiegroepen noodig zijn, dan kan veilig worden aangenomen, dat die legermacht te groot is als Nederlandsch aandeel in de vorming van een internationale expeditie-macht, m, a, w. wanneer wij niet verlost worden van de zorg voor neutraliteitshandhaving, dan brengt de Volkenbond ons vermoedelijk niet *belangrijk* verder op den weg, dien de wereld thans zoo vurig verlangt in te slaan.

Wilt U dit zonder nader bewijs niet aanvaarden, dan zal ik U dat leveren.

16 Maart 1925 hield de Zwitsersehe kolonel LECOMTE een voordracht te Lausanne voor de leden van een onderafdeeling van de „Association suisse pour la Société des Nations”.

Uit die belangrijke voordracht, put ik, betreffende het Zwitsersehe oorlogsbudget, de volgende gegevens, voor de juistheid waarvan de kolonel wel zal gezorgd hebben.

Welnu, dat oorlogsbudget zag er in de laatste jaren als volgt uit:

- in 1920 52 millioen francs;
- in 1921 75 millioen francs;
- in 1922/24 75 à 80 millioen francs;
- in 1925 83 à 84 millioen francs;

vermoedelijk in 1926 en 1927 90 à 100 millioen francs. 1)

Alzoo, Heeren, daar hebt u nu een staat, die lid is van den Volkenbond, die zijn gebied door de leden van dien bond gegarandeerd weet, die vrij is gesteld van het deelnemen aan een internationale actie, die zijn gebied niet behoeft open te stellen voor den doortocht van volkenbondstroepen en die... uitsluitend tot handhaving van zijn neutraliteit zijn oorlogsbudget zelfs meent te moeten *verhoogen*.

Is het dan niet duidelijk, dat wij er met de handhaving van het neutraliteitsbeginsel niet zullen komen?

In verband hiermede vraag ik aan professor FRANÇOIS:

Acht u het mogelijk om bij den verderen uitbouw van de organisceering der statengemeenschap, het neutraliteitsbeginsel, nu het eenmaal is aanvaard, weer te doen verdwijnen?

De Inleider, de sprekers beantwoordende, begint met een woord van dank voor de uitgesproken waardeering. Naar aanleiding van de opmerkingen van generaal KALFF verklaart hij, dat vergeleken bij de regeling van het Protocol, waarvoor de tijd nog niet rijp was gebleken, de bepalingen van Locarno als een stap achteruit zijn te beschouwen. In hoever Locarno uit een oogpunt van vermindering van bewapening vergeleken bij het Volkenbondsverdrag een stap vooruit is, hangt er van af, aan welke van de twee factoren grooter waarde moet worden toegekend: de ontspanning in de Fransch-Duitsche betrekkingen,

---

1) Woor'elèk zei de Kolonel terzake het navolgende:

„Si la requête concernant la diminution des dépenses militaires „nous a été adressée comme aux autres membres de la Société „des Nations, ce n'est certainement pas nous qu'elle visait essen- „tiellement.

„Cela est bien prouvé par le fait que la Société des Nations „n'a pas élevé la moindre protestation lorsque notre budget „militaire a passé de 52 millions en 1920 à 75 millions en 1921 „et s'est maintenu depuis lors entre 75 et 80 millions.

„Je crois fermement que le Conseil de la Société des Nations „enregistrera sans émotion la nouvelle, que ce chiffre a été portée „à 83 ou 84 millions pour 1925, et qu'il fera de même si ce „budget passe, en 1926 ou 1927, à 90 ou même 100 millions.” „millions.”

L'armée suisse et le désarmement. Revue militaire suisse. Avril 1925.

waardoor een kern van onrust wordt weggenomen en dien-tengevolge de veiligheid ook voor de kleine staten vergroot, of wel de meer en meer aan den dag tredende tendens tot verzwakking der Volkenbondsgaranties. Spr. is van opvatting dat eerstgenoemd voordeel wel tegen het nadeel opweegt.

Het was de bedoeling der Assemblée dat de ontwapenings-conferentie haar taak zou aanvangen zoodra Locarno tot een resultaat had geleid; het is dus niet noodig eerst nog het tot stand komen van een Balkanverdrag e.d. af te wachten.

De inleider zet nader uiteen, dat Frankrijk den steun aan Polen niet heeft opgegeven; Polen is dan ook niet ontevreden uit Locarno teruggekeerd.

De bezorgdheid over vermindering van den invloed der kleine staten ter Assemblée deelt de inleider niet. In kwesties van juridischen en technischen aard heeft een kleine mogendheid nog evenveel invloed als voorheen. In de politieke kwesties is wel eenige vermindering van den invloed te bespeuren, maar dat ligt zijns inziens in de ontwikkeling van den Volkenbond, welke langzamerhand van karakter is gewijzigd, meer universeel is geworden, meer een realiteit in de politiek. In den Bond beginnen zich daardoor meer en meer de reële politieke verhoudingen te weerspiegelen, en het is nu eenmaal realiteit dat, op politiek gebied, de groote staten meer invloed hebben dan de kleine. Dat heeft met gelijk recht niets te maken. Als de kleine mogendheden zich — naar spr. meent, onder de huidige omstandigheden, terecht — van extra-garanties onthouden, dan spreekt het vanzelf dat de groote mogendheden, die voor die garanties opkomen en er offers voor moeten brengen, meer zeggenschap hebben in dit opzicht. Dit zal niet kunnen worden voorkomen door aaneensluiting van de kleine mogendheden.

Spr. — in het midden latende in hoever een nationale commissie noodig is — zou, met generaal KALFF, de Nederlandsche officieren wenschen op te wekken, ernstige aandacht te wijden aan de bestudeering van het vraagstuk omtrent de methode van internationale vermindering van bewapening.

Op de vraag van luitenant VERSCHOOR antwoordt inleider, dat het Volkenbondverdrag geen bepalingen inhoudt omtrent toelaatbaarheid van militaire maatregelen welke een staat gedurende den wachtermijn van drie maanden wil nemen. In het Protocol van Genève had men bepalingen opgenomen om te voorkomen dat de geëischte opschorting van vijandelikheden tijdens de pogingen tot vreedzame beslechting zal worden gebruikt tot vermeerdering van de bewapening. De arbitrageverdragen van Locarno bepalen in art. 19 dat het orgaan, waarvoor de zaak aanhangig is, provisoire maatregelen kan voorschrijven: verder verbinden de partijen zich, niets te doen waardoor het conflict zou worden verscherpt.

Aan overste SCHUURMAN antwoordt de inleider, dat Locarno het Vredesverdrag van Versailles onaangetast laat, alleen over kwesties van interpretatie kan de uitspraak van den rechter worden ingeroepen. Uitgesloten echter worden geschillen, voortspuitende uit feiten, die vóór het tot stand komen van het verdrag van Locarno hebben plaats gegrepen.

Wat de opmerkingen van schout-bij-nacht SURIE en overste VAN MUNNEKREDE betreft merkt spr. op, dat in een perfecten Volkenbond inderdaad geen plaats meer is voor neutraliteit. Maar zoolang, als gevolg van de weinige ontwikkeling van het internationale recht, men er niet in kan slagen een orgaan aan te wijzen dat bindend voor allen zal vaststellen, aan wiens zijde het recht is, is de neutraliteit niet slechts geoorloofd, maar kan zelfs geboden zijn. Aan de staten den eisch te stellen partij te kiezen, zonder hun de middelen te verschaffen vast te stellen, wie der beide in conflict geraakte mogendheden in haar recht is, acht spr. ongeoorloofd. Is een staat het niet eens met de aanwijzing van den aanvaller door den Raad, dan is hij, volgens de thans algemeen aanvaarde interpretatie van het Volkenbondverdrag, volkomen vrij om neutraal te blijven. Is hij het wèl eens met de uitspraak van den Raad, maar zou tengevolge van geografische of militaire positie 's lands veiligheid op het spel worden gezet door aan de sanctie-maatregelen deel te nemen, dan kan neutraal blijven niet alleen in 's lands eigen belang, maar ook in dat van den

ganschen Bond zijn. Dit standpunt is ook door een in de Assemblée van 1921 aangenomen resolutie gehuldigd: „S'il est reconnu oppertun d'ajourner, pour certains Etats, en tout ou en partie, la mise en action effective des sanctions économiques prévues à l'art. 16, cet ajournement ne pourra être admis que dans la mesure désirable en vue d'assurer le succès du plan d'action concerté en commun ou de réduire au minimum, pour certains membres de la Société, les pertes et les inconvénients qui peuvent résulter de la mise en oeuvre des sanctions". Is in dit geval een volkomen onzijdigheid het eenige middel om door den belligerenten staat niet in den strijd te worden betrokken, dan lijkt hem zoodanige houding niet af te keuren. De te Locarno aangevaarde interpretatie van art. 16 maakt dan ook in dit opzicht geenerlei onderscheid tusschen militaire, economische en doortochtmaatregelen.

Naar aanleiding van de opmerkingen van kapitein HARBERTS zegt de inleider van oordeel te zijn, dat, al bepaalt de Volkenbond zich er toe locale en onvermijdelijk tot oorlog voerende conflicten als het Bulgaarsch-Griekse geschil in den kiem te smoren, er reeds zeer veel is bereikt. Voorloopig ziet hij, wat de politieke werkzaamheid van den Bond betreft, juist in zoodanig optreden het voornaamste belang van den Bond. Eenstemmigheid is hier zeker niet onbereikbaar. Voor ernstige belangenconflicten tusschen de groote mogendheden zal de Bond voorloopig nog wel te kort schieten. Toch is het niet onmogelijk dat langs den weg van bemiddeling ook in zoodanige gevallen een eenstemmige oplossing wordt bereikt — waarbij men bedenke dat de partijen zelf bij deze stemming zijn uitgesloten. Hoe talrijker de Raad wordt, hoe minder kans echter dat hij in dit opzicht veel zal kunnen bereiken. Spr. herinnert eraan, dat Nederland van den aanvang af zich tegen uitbreiding van den Raad heeft verklaard. Gaat men den Raad voortdurend meer uitbreiden, dan zal men tenslotte wel tot meerderheidsbesluiten moeten overgaan. Heel gemakkelijk zal dit echter niet gaan. De door de mogendheden te Locarno verleende garantie is geen collectieve, zooals indertijd die van Luxem-

burg, maar een hoofdelijke, gelijk die van België. Op de vraag of het niet op den weg van den Volkenbond ligt te waken tegen eenzijdige ontwapening, indien deze het gevaar voor oorlog zou vergrooten, antwoordt de inleider, dat de mate van vermindering der bewapeningen op de a.s. ontwapeningsconferentie zal moeten worden onder de oogen gezien, die natuurlijk zal rekening houden met de meer of mindere gevaarlijke ligging van een hand. De hooge coëfficiënt, welke in het plan-ESHER voor Nederland was vastgesteld, is een bewijs dat niet uitsluitend hier te lande men overtuigd is van de gevaren, die de geografische positie van Nederland medebrengt.

De VOORZITTER: Geef mij thans, Mijne Heeren, nog een enkel oogenblik uw aandacht, in de eerste plaats, om de debaters te herinneren aan het gestelde in art. 30 v/h. Reglement en om H.H. stemopnemers den dank van het bestuur over te brengen voor de moeite, die zij zich wel hebben willen geven.

En voorts, Mijne Heeren, veroorloof mij de opmerking dat ik nog zelden een vergadering heb bijgewoond, waar zoo'n eenstemmigheid heerscht ten opzichte van de Stellingen en de rede, als hedenavond. Ik weet bijna zeker, mijnheer de professor, dat, wanneer ik nu een motie voorstelde, ongeveer van den volgenden inhoud:

„De bijeenkomst van heden van de Vereeniging ter „beoefening van de Krijgswetenschap, gehoord de zoo „doorwrochte rede van den heer professor FRANÇOIS, „een bij uitstek bevoegd beoordeelaar van de onder- „werpelijke materie, besluit deze rede te doen aan- „plakken en gaat over tot de orde van den dag.”

deze met *algemeene* stemmen zou worden aangenomen.

Ik zal het evenwel niet doen; practisch zou het niet het minste gevolg hebben, het moge u, professor, evenwel een bewijs zijn, hoezeer wij uwe rede toejuichen en hoezeer wij bereid zijn, oprechte hulde te brengen aan uw groote kennis en uw helder inzicht in het behandelde onderwerp.

Instemmende dan ook met hetgeen door den generaal VAN

TERWISGA in het midden is gebracht, zal het bestuur ernstig overwegen, op welke wijze de grootst mogelijke publiciteit aan uwe voordracht kan worden gegeven.

Sta mij toe, hooggeachte professor, u den dank der vergadering over te brengen voor de moeite, die u zich voor „Krijgswetenschappen” hebt willen geven. Ook den heeren debaters breng ik hulde, voor hetgeen zij in het midden hebben gebracht.

Ik sluit de vergadering.

STELLINGEN.

1. De oorlog is een gevolg van het primitieve stadium waarin zich de ontwikkeling der statengemeenschap bevindt; door verderen uitbouw van de organiseering dier gemeenschap zal de oorlog steeds meer kunnen worden teruggedrongen.

2. Met de instelling van den Volkenbond is een nieuwe en zeer belangrijke phase in de evolutie der volkengemeenschap aangevangen.

3. De weinige kracht van het apparaat in den Volkenbond bestemd tot rechtshandhaving, is een gevolg van den lagen ontwikkelingstrap, waarop zich de internationale rechtsvorming bevindt.

4. Het protocol van Genève heeft niet tot het gewenschte resultaat kunnen voeren, omdat het met die weinige ontwikkeling van het internationale recht niet voldoende rekening hield.

5. De verdragen van Locarno, hoezeer zij als middel om geleidelijk tot het voorloopig nog onbereikbaar gebleken doel te geraken, mochten worden toegejuicht, toonen tevens aan, dat met de mogelijkheid van oorlogen, die niet tot daadwerkelijke Volkenbondstusschenkomst zullen leiden, voorschands nog moet worden rekening gehouden.

6. Onder deze omstandigheden is, naast de verplichting tot deelneming aan gemeenschappelijke actie tot rechtshandhaving, de taak van de Nederlandsche weermacht nog dezelfde als voorheen; in het bijzonder zal daarbij ook met neutraliteitshandhaving moeten worden rekening gehouden.

EENIGE AANBEVELENSWAARDIGE HOTELS.

Hotel „MONOPOLE” — Amersfoort.

Vis-a-Vis Station. Telefoon intercommunaal No. 41

Dir.: STREEFKERK TEN KLOOSTER.

Veget. Hotel-Restaurant „Pomona”

Molenstraat 53   DEN HAAG   Telefoon 16067

Ruim 100 kamers. 140 bedden. - Modern en hygiënisch ingericht.

Billijke prijzen.

Geen fooien.

HOTEL „WELGELEGEN” = EDE

JOH. VAN DEN BERG, Tel. 46, Stationsstraat 64-66

In de onmiddellijke nabijheid der Kazerne's en Station S.S.

Speciaal tarief voor H.H. Officieren welke voor dienst te Ede moeten verblijven.